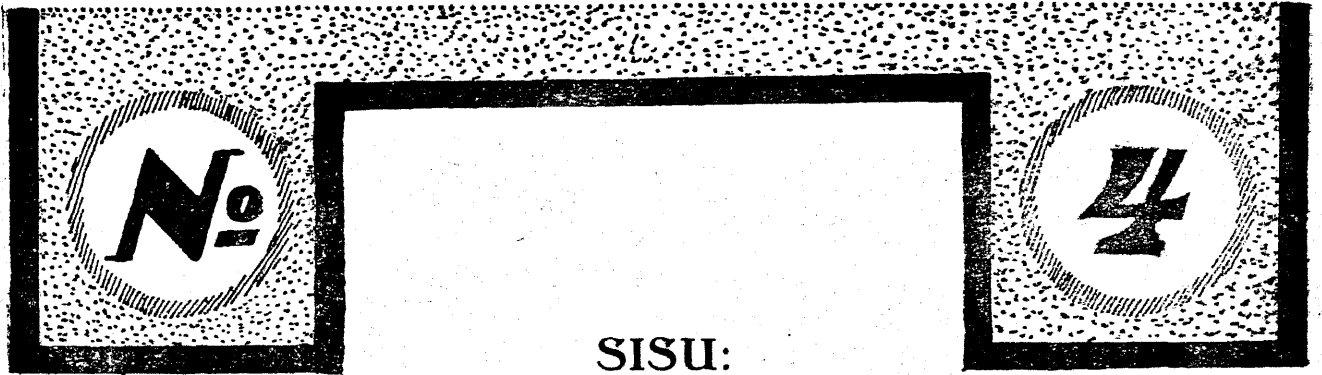

Hind 30 marka

ROMAN

Sven Elvestad: Must täht.
Aweti Aharonean: 'Dshawo.
Grazia Deledda: Manzela.
Guy de Maupassant: Hirm.
Petko Todorow: Wõmemees.
V. Kaukonen: Lumekõrbete õõ.
Thea von Harbou: India hauasammas.

TALLINN 1922
KIRJASTYS ARENG

Eesti tööstus-kaubandusline näitus 1922

peetakse ära

Tallinnas, Nunne tänaval näituseplatsil
10.—19. juunini k. a.

Näitusel on järgmised jaoskonnad:

1) Jõumasinad, 2) Põllutöomasinad, 3) Weskid, 4) Ehitusmaterjaal ja tööstus, 5) Puu- ja mööblitööstus, 6) Raua-, pleki- ja lukusepatööstus, 7) Kaewandus ja turbatööstus, 8) Sawi-, keramika- ja klaasitööstus, 9) Naha-, kingsepa ja sadulsepatööstus, 10) Tekstiiltööstus (kaasaarwatud köied, nõõrid, wõrgud ja linaketrus), 11) Ajakirjandus ja statistika, 12) Meriosakond: a) Laewaehitus, b) Merikaubandus, c) Kalasjandus, 13) Liikumiseabinõud, 14) Keemiatööstus (kosmeetika, farmatsia, wärwid, seebid küünlad), 15) Paberi- ja raamatu-koõtmisetööstus, 16) Kudumise-, ketramise- ja riietewärwimisetööstus, 17) Rätsepatööstus, galanterie ja pudukaup, 18) Trüki-(graafika) ja päewapilditööstus, 19) Optika-, kulla- ja kella-sepatööstus, 20) Elektritööstus, 21) Muusikariistade tööstus, 22) Rahwaharidus ja kaswatus, 23) Jaht, sport, terwishoid ja mänguasjad, 24) Toidu-, maitse- ja joogiained, 25) Piimasjandus, 26) Kartulitööstus, 27) Wilditööstus, 28) Sarwe-, luu- ja harjatööstus, 29) Korwi- ja punumisetööstus, 30) Reklaam-, sildi- ja plakatitööstus, 31) Tubaka-, paberossi- ja tuletikutööstus, 32) Tööriistad, 33) Kaubaproowid. —
Wäljamaalaste wäljapanekud ja kaubad.

Näitusebüroo asub ajutiselt

Wana Wiru tänaw nr. 12

J. A. Matsina wärwikauplus

Tallinnas, Sauna tänaw nr. 1, Tallinnas

Soowitab suuremal ja vähemal arwul:

aniliin riidewärwe, puuwärwe ja lakke
ning lae ja seinä TAPEETE suures walikus

J. A. Matsina wärwikauplus

SAUNA TÄNAW Nr. 1 — TALLINNAS

— Kas Teie ei tea? —

Tallinnas, Müüriwähe tänaw nr. 20 asub

mehaaniline saapatööstus

„Pidaw“

Seal parandatakse ja tallutatakse Teile weel
täna korralikult Teie saapad. Lued saapad
walmistatakse tellimise peale ruttu ja korralikult.

Töötasu wõistlemata odaw.

Kõige austusega

„Pidaw“

Minufene odaw

riide- ja moodi-äri

Tallinnas on

Wiru tänaw nr. 21

E. Groszmann

A. Laamann'i

riidekauplus

soowitab: willast kostüümi- ja kleidiriidet,
markisetti, batisti, kretongi, Rootsi-riidet ja
kõiksugu teisi suweriideid ilusates mustrites.
Pesu, woodri, kardina, madratsi ja laua-
wahariidet suures walikus.

**Weneturu ja Narwa maant-
nurgal.**

PÕHJA-EESTI ÜHISPANK

Tallinnas

Suurturg 17

Kõnetraat 6-02

wõtab raha hoiale,
annab oma liigetele laenu,
toimetab kõik pangatalitused.

Awatud kella 9—2.

Õmblusmasinaid
Kudumise masinaid
Galgrattaid
Õhugumme ja mantlid
Koorelahutajaid
Põllutöomasinaid

ja kõigile tähendatud masinatele tagawara
osafid soovitab

Kr. Saar & Ko.

Tallinnas, Wiruäärava puiestee nr. 27

Tartus, Raatuse tänav nr. 2

Rakveres

Sõhmis

London!!!

Holland & Sherry

willased ja woodri
riideid

on saadaval rätsepa
tarwete kaupluses

Suur Karja tänav 10
Tallinn

Omanik S. S. ORLOFF

„Meie Maa“

ilmub Ruresjaares 2 korda nädalas
ja on kõige loetavam leht Saartel.

„Meie Maa“ siht on radikaal-rahwameelne, uuenduste poolehoidja.
„Meie Maa“ toob asjalikke juhtkirje, rohkesti sõnumeid saartelt.
Ka Tartus, Tallinnas ja mujal mannermaal oma kirjasaatjad.
Kodu- ja väljamaa elu leiab tarwilist tähepanu. Soonealil ilmu-
wad teaduslised tööd, jutud, luuletused, wised.

„Meie Maa's“ ilmunud kuulutustel suur mõju.

„Meie Maa“ tellimishind — postiga 24 marka kuus.

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid wabariigis.

Adress kõikisugu saadetustele: „Meie Maa“ — Ruresjaares.

PAREM RÄTSEPAÄRI

Laial tänawal 43, kõnetraat 16-29.

Tellimise peale walmistab kõiksugu meeste- ja naisterahwa üliriideid. Sõduritele wormiriideid. — Hea töö eest paljudes riikides kõrgemad auhinnad saanud.

AXEL MUSSO

Tallinn — Pikk tänaw 13

Raud- ja teraskaubad, ehitusmateriaal.

Inglis, Rootsi, Saksa ja Soome wabrikute tööriistad. Köögi-, laua-, habeme- ja tasku- noad, kõiksugu käärid. Juukselõikamise masinad ja habemeajamise aparaadid. Jahipüssid ja liht rewolwrid. Automaat püstolid: Browning, Pieper, Schmeisser ja Sauer & Sohn. Jahi- ja rewolwriete laske- moon. Igasugu spordiabinõud: liurauad, suusad, liukelgud, tennispalli- lööjad ja pallid, jalapallid, kõiksugu kergejõustiku tarberiistad, kalapüügi riistad.

Wahariie, granitol ja linoleum.

Teatritegelased!

Teadustage postkaardil oma aadress Wiljandi, H. Leoke'se raamatu- kauplusele — näite- mängude nimestiku saamiseks.

Aadress: H Leoke — Wiljandis. Kõnetr. 66.

M. Johanson

Rätseppmeister

Peeterburist

Asutatud 1897. a.

Wõtan tellimisi wastu. Wäljawalik parematest Inglise riietest. Töö alati kõrges headuses, kõige uuemate mudelite järele.

Wäljamaal oma alal akadeemia lõpetanud ja seal juurelõikajana tegew olnud. Peeterburis laialt tuntud, kaua aastaid oma äris töötanud.

Tallinn.

Lühikejalg 6.

Tallinn.

„Tallinna Teataja“

on ainuke õhtuleht Tallinnas.

Ilmub XIII. aastakäiku.

„Tallinna Teataja“ ilmub iga äripäeval peale lõunat, mille läbi temal võimalik on juba sama päewa sündmusi ja hommikul saadud wäljamaa telegramme wärskelt ja täielikult awaldada.

„Tallinna Teataja“ ilmub iga päew 8—10 leheküljelisena ja toob päewasündmuste ja küsimuste kohta tabawaid karrikatuure ja pilte.

„Tallinna Teataja“ käsitleb wabameelses kodanlikes waimus kõiki poliitika-, kultuura- ja majanduse küsimusi ja toob ülewaatlikke kirjeldusi wälisilma poliitika sündmustest.

„Tallinna Teataja“ seisab lähedal wäikepõlupidajate, asunikude ja wäike tööstus- ja kaubanduse ettevõtjate huwidele.

„Tallinna Teataja“ on kindla rahvus-poliitilise sihiga mõjuw awalik häälekandja. „Tallinna Teataja“ kaastööliste ridades on kõige paremad Eesti poliitika- ja seltkonnategelased.

„Tallinna Teatajat“ wõib tellida kõigis wabariigi-postiasutustes ja „Tallinna Teataja“ abitalitustes.

Tellimise hinnad:

Postiga:

- 1 kuu peale . . . 75 marka
- 2 kuu peale . . . 150 marka
- 3 kuu peale . . . 225 marka

Toimetus ja talitus:

Tallinn, Suurturg 16.

- Rõnnetraat: Toimetaja — 2-85.
- Toimetus ja talitus — 2-81.

„Roman“

Nr. 4

Ilmuub 2 korda kuus: igal 1. ja 15. kuupäeval.

1922.

Fr. R. Krenzeldi
silm. ENSV Riiklik
Raamatukogu

Must täht.

Norra kirjaniku Even Elvestad'i romaan.

4

Norralane istus katusele.

„Ma luban enesele Teid teenida,“ ütles wanamees; „aga see on ka esimene ja viimane lord. Pärast on see Teie asi. Mina pühendan enda peaaegu erandita oma uurimustele ja tahan ka jelle üle järele mõelda, kuidas oma eluforda saame parandada“.

Wäike wanamees läks niikid pikkamisi suitsema korstna juure ja tuli sealt peagi kahe räästarennist valmistatud plekiga tagasi.

„Need on taldrifud,“ ütles ta. „Paremaid ei või meie siin üleval joovida“.

Siis tõi ta waagna — kah räästarenni tükk — millel punakas taigen seisis.

„Mis see on?“ küsis norralane.

„Tuvipraad ei ole veel valmis, nagu näen. Seni võin Teile selle toidu ära jelaletada. Vähidalt — see on juurwili“.

Norralane silmitses wanameest imestades.

„Aga see on ju punane!“ ütles ta.

„Tõsi küll, aga sellegipärast võib teda kõige tabavamalt juurwiljaga võrrelda“.

„Kas kaswab see juurwili wahest ka korstnas?“

„Teie naljatate, noormees. Ei, see juurwili kaswab wanade rōskete müüride küljes. See on õige ijaaralik seenetõug, mille eest all linmas peenetes restoraanides hiiglahinda wõetakse. Kas olete lord juba kuulnud kloostriseeneft? Mitte? Teda leiti nimelt kõige eesti ja suurel hulgal niiskete kloostrimüüride küljes. Siljem jäi ta haruldasemaks. Olen selle täna hommikul leidnud ja hästi ära keetnud. Tunnen tema üle juba rõõmu“.

„Wõiks uskuda, et kõõgimeister olete mõne wärsti fojas ja mitte õpetlane“, naeris Wik.

„See on minu uurimuste üks haru“, wastas teine. „Tunnen kõik rohud ja nende mõju inimese organismi peale, kõige kihwtijemast seenest kuni kõige maitsemamani jõõdawa seeneni. Tahan Teile ka ütelda, et ma miikri-pragudes taime leidjät, mida jelle liht toi-

du tegemise juures tarwitajut. See on fena, kollane lill wäga mahlaste warrega. Wõned warred pressijut wälja; nende mahl on niirikas raswa poolest, et teda wõiks wõib tarwitada. Peale jelle saab küpsis tema läbi ijaaralike hea maitse. Müüid aiman ma aga, et tuwid juba küpsed on“.

Wanamees läks jälle korstna juure.

Harald Wik ootas põnewalt wanamehe kokatunsti tulemust. Kui mees panniga tammilles kaks tuwi pidulikult keesid, kargas norralane piisti ja hüüdis rõõmsasti: „hurraa!“

Ei keetnud kaua, kuni mõlemad mehed hõlega oma kohtu täitsid. Kaks primitiivset peekrit, täidetud wõrdlemisi puhta weega, täiendajid pidusõõki.

Surmamõistetetu tõstis oma peekri üles ja ütles:

„Wabadusele!“

„Wabadusele!“ kordas Harald Wik.

Oli wäga hea eine. Eriti norralasele oli see hea maitse. Wäljawaade oli ka tore, õht puhastatud õõijest wihmast, kojutam.

„Kes Teie dieti olete?“ küsis Harald Wik,

„Oma nime ma Teile ütlesin, aga Teie nimi on mulle alles tundmata“.

„Olen jurma mõistetud,“ ütles wana tõisjelt. „Kaks korda elus olen jurma mõistetud“.

Norralane märkas, et wanale see jutuaiue piinlik oli, ja et ta teda tülitada ei tahtnud, hakkas ta tulewikust rääkima.

„Kas usute, et warsti siit wälja pääseme?“ küsis ta.

„Kas ei käi meie käsi siin veel hästi? Meil on katuse peal ja siia ning juua“.

„Aga meil puudub wabadus!“ wastas norralane ja waatas kaugele.

„Igawus saab wististi kõige pahem olema,“ tähendas õpetlane. „Nimelt mulle, sest mina olen harjunud kehet elumoolu seisma. Usua piinlik on mul, et ma teada ei saa, mis sünnib.

Mis tähendab, näituseks, see, et täna linn lipu-
ehtes seisab? Riipalju kui tean, sel päeval
rahvuslist päha ei ole. See asi peab muutu-
ma. Lähemal päeval pean jelle küsimuse la-
hendamise üle pead murdma".

Norralane hakkas waljusti naerma.

"Kas tahate wahest kirjutada ja küsida?"

Teine waatas talle filma; pilge, mis sellis
seisits, sulguis Harald Witi juu.

"Ma ei ole Teile weel küllalt selgesti mõis-
ta annud, et mul nii mõnigi asi võimalik on,
mis Teil wõimata. Mul on nõu ligemal
päewil elektri-patareid walmistada".

"Telefoni?"

"Just. Oleks meil telefon, meie elu oleks
palju parem".

Wanamees jäi mõttesse.

"Dotame ära," ütles ta taja.

Äkitselt pööras ta norralase poole.

"Teil oli ärgates peawalu?"

"Jah".

"Mis aga warsti kadus. Walusid jaatis
paha tunnet äratam kohin?"

Norralane filmitses teda imestades.

"Kust Teile jeda teate?"

"Sellest, et ma selles süüdi olen".

"Teie?"

"Jah; sest mina olin, kes Teid täna põjel
wäsinuks tegi, et Teie rahul oleksite ja mind ei
eksitaks, kui midagi oleks sündinud. Mina
Teid ju ei tunnud ja sellepärast ei wõimud
ma Teid ka ujalbada".

"Kuidas jaite mind uniseks teha?"

Wana wõttis taskust wäikese klaasise.

"Wan ma selle, siis mõjub see kõigi juu-
resolijate peale uinastawalt. Noh, ma awa-
sin klaasi, kui õõjel koos istusime".

"Aga miks ei jäänud Teile siis ise maga-
ma?"

"Mul oli niiske rätik filme ees".

Witile tuli meele õõstine manõõwer tasku-
rätikuga ja ta pomises oma ette:

"Wõi siis sellepärast!"

"See oli sama häis, mis all fongis nuu
wahi uimaseks tegi".

"Ma uskujuin, et ta ära kågistafite".

Õpetlane naeratas.

"Mina ei kågista ial ebasõodjal ajal".

Norralane wartses.

Siis küsis wanamees äkitselt:

"Mulle tuleb weel midagi meele: kuidas
jaite Teile oma tööriistad wangifotta?"

"Eain nad sõbralt".

"Kuidas see sündis?"

Harald Wit jutustas nüüd terve loo "kõr-
gest külalistest" ära.

Õõpul hüüdis õpetlane:

"See oli meistritükk. Kust on Teile sõber
pärit?"

"Norramaal".

"Ja linn?"

"Kriistiaaniaf".

Wanamees tahtis parajasti juua, kuid
peatas ärewalt ja küsis imeelawalt:

"Tema nimi?"

"Detektiiv Asbjörn Krag!"

Peeter kukkus maha ja kallas wee Harald
Witi pükstele.

Õhmatades waatas Wit tema peale. See
oli esimene kord, mil ta wanamehe juures äre-
wust ja õhmatust märkas.

10.

Kolmas.

Harald Wit imestas wäga wanamehe äre-
wust nähes.

"Tunnete Teile Asbjörn Kragi?" küsis ta.

"Olen temaga elus kats korda koos olnud",
wastas õpetlane.

"Siin linnas? Mina ei mäleta ega tea,
et Asbjörn Krag juba kord waremalt siin oleks
olnud."

"Pole ka tarwis. Minul oli au teda
näha Kriistiaaniaf."

Wäike mees oli nüüd oma ärewusest jälle
täitja jagu saanud, aga ta wahtis sellest hooli-
mata weel mõttes kaugele õõuse, nagu oleks
teda mingijugune wana mälestus wallanud.

"Ei ole näha", jatkas norralane, kelle
huwi oli äratatud, "et see Teile just rõõmu
teeks, kui Teile oma juguwendu meele tule-
tan."

"Selle herra peale, kelle nime Teile praegu
nimetafite, olen ma juba tihti mõtelnud", was-
tas wanamees. "Tema on üks neist wähestest
inimestest maailmas, teda ma tõõselt olen
kardnud."

Imestades waatas Wit talle näkku.

"Siis olite Teile wististi ka kurjategija",
ütles ta. "Sest ainult kurjategijad kardawad
Asbjörn Kragi."

Wanamees pööras järsku ümber ja waa-
tas norralasele nii tigidalt otõa, et see kõige
paremaks arwas ruttu õõsle tõõsta.

"Mul on alati tunne", jatkas wanamees,
"et ma Asbjörn Kragiga weel kord kokku saan.
Juhtun ma temaga aga kolmat korda kokku,
siis — !"

Norralasest hoowas õõndus läbi; sest nüüd
nägi wanamehe nagu sama õõwardaw ja wi-
hane wälõa, kui siis, mil ta teda all afnawõre
taga oli näinuud. Ta astus tema juurest mõne
jammu kaugeemale. Mitmesugused mõtted tiir-
lesid ta peas. Mis oli sel mehel tegemist olnud

„Nõbjörn Kragiga? Silmanähtavalt olid nad vihasemad vaenlased. Kas ei pidanud õpetlane siis ka tema vaenlane olema? Mis inimene oli ta ülekõlbse? Ta ei olnud talle ju tahtnud oma nimegi nimetada.“

Julgesti astus Vit jälle tema ligidale. Wanamees istus veel iffa tujastes mõtetes ja vahtis õhusse.

„Mul on tähtis Teie käest midagi kuulda saada?“ ütles noor norralane.

Wanamees pööras näo tema poole ja noogutas.

„See oleks?“ küsis ta.

„Mis on Teie nimi?“

„Seda Teie teada ei saa.“

„Miks?“

„Seft et see tarwilik ei ole. Aga istuge jälle maha, mina Teile paha ei tee. Ei ma ole kuri mees. Meie rääkimine Teie imelikult julgennast Nõbjörn Kragist. Tahaksin temast rääkida. Seft ma wihtan teda.“

„Tema on minu sõber“, vastas norralane tõsiselt, „ja peale seda on tal minu vastu suured teened.“

Wanamees tegi, nagu ei oleks ta nooremehe märkust kuulnud. Ta tähendas käega mere poole, mis eemal kiwimajade ja laewamastide taga sinetas.

„Kas sooviksite seal wäljas merel olla?“ küsis ta. „Kas sooviksite wälja siit äraneeitud linnast — merele — teistele maadele — kodumaale?“

„Wabadus!“ jostistas Harald Vit oma ette ja silmitses merd. „Aga miks te nii räägite? Teate ju isegi, et meie siit katujelt ei saa lahuda, ilma et meid märgataks.“

„Midagi ei ole mõimata“, vastas õpetlane. „Dletan, Nõbjörn Krag oleks jellega 8—10 päewa jooksul toime saanud. Kui ma Teile nüüd aga ütlen, et mina jugugi wiletjan ja vähemleidlik ei ole, kui Nõbjörn Krag, kas ujute siis, et ma wõin veel meid mõlemaid väästa?“

Harald Vit raputas pead.

„Mina ei tea, kudas see wõiks jündida?“ ütles ta.

„See jätke rahuga minu asjaks“, vastas wanamees.

Ta kahmas äkki taskusse ja tõmbas sealt wälja paari katkiseid glacetindaid.

„Kui hea“, ütles ta, „et politseinikud minul mu kindaid ära ei wõinud. Igatahes ei näinud nad ette wõimalust, kus ma neid wõin tarwitada. Olen kindel selle peale, et Teie mind hulluks arwate, kui ütlen, et just need kindad meie wabaduse toowad, peawad tooma.“

Norralane wahtis teda imestades.

„Paar wanu kindaid!“ hüüdis ta. „Mis me neidega teeme?“

„Seda näete, kui aeg käes on. Otsija peame endid pikema aja tarwis ette walmistama, wäga wõimalik ka, et igaweseks.“

Norralane oli täis õudu.

„Igaweseks?“ hüüdis ta. „See ei ole wõimalik; mina ei kannata seda wälja.“

Wanamees jäi tõsiselt.

„Teie peate. Kui vähemagi katse teete meie äraandmiseks, siis surete.“

Vit silmitses teda umbusklikult.

Küll oli õpetlane wäike ja wana mees, kuid sellegi pärast nägi norralane ta sõrmedest ja käsiwarteist, et ta lihased olid nagu teras. Ta sõrmed nägid wälja nagu rõõmlooma küüned.

„Kui meie wangimajast wälja ei saa“, jatkas wana rahulikult, „siis tuleb meil siin peaarõhku selle peale panna, et wõimalikult kodust elada. Seks on meil terve rida abinõusid käepärast.“

„See tähendab seda, et me paljaste kättega oleme“, tähendas Harald Vit.

„Minule, mehele, kes enam kui inimejää peaaegu kõigil teaduslaladel katseid teinud, ei wõinud meie praegune seisuford jugugi ülesammata takistusi. Mis me näituseks kõik wõime teha praegusel toredal päikesepaistel? Olen mitu aastat katset teinud uut jõuallikat sellest tekitada, et päikesewalgust suurtesse peeglitesse kogusin. Selle uurimisega jõudsin ma kaunis kaugele. Siin ülewal katujel on mul mu katsete jaoks kõige awaraim piind.“

„Aga kust mõtate Teie peeglid?“

„Peeglid ei tarwitse olla klaasist“, ütles wanamees. „Aga praegu on tarwis teiste asjade üle järele mõelda“, jatkas ta. „Soowitan Teile meie einejätiseid kofku koguda ja neid meie õhuloskis alal hoida. Ei peaks mul wõimalik olema lõunasöögiks midagi saada, siis on igatahes hea, kui midagi tagawaraks on.“

Õpetlane mõttis nüüd Wiki tööriistad — puuri ja jae — wälja ja lahkus.

Norralane ronis jälle waremetsesse ja koristas jees ruumi puhtaks. Ta mõttis seinast, mis lõuna pool, mitu kiwi wälja, nii et sinna otse kena afen tekkis. Wäljawaade muutus jellega paremaks ja ka enam walguist moolas ruumi.

Wimaks oli jees üsna kena olla ja norralane leppis mõttega, et siia kauemaks ajaks pidi jääma.

Wana katujetoru jätistest ja wäljamõetud kiwidest tegi ta woodi, mis ühest seinast teise ulatas. Seal wõisid nad mõlemad istuda, atnast wälja waadata ja wäljawaatetest rõõmu

tunda. Oli teine neist wäljas katusel asju ajamas, siis oli sees küllalt sedamõrd ruumi, et teine seal wõis lahedasti pikutada ja piipu tõmmata.

Piipu tõmmata!

"Oh, kui nüüd tubakat oleks!" mõtles norralane. Ta südamesse oli wäikeste õpetlase wastu niisugune usaldus tekkinud, et ta juba uстuma hakkas wõimalusesse, see mees wõiks talle ka tubakat muretseada. Mis asi wõis tal küll wäljas katusel ees olla?

Norralane waatas wälja. Esiotsa pimes-tas päiksewalgus teda nii, et midagi ei näinud. Oli wanamees kadunud? Ei, seal eemal pikutas ta korstna warjus.

Harald Wik tõmbas enda kõige hirmsama ehmatusega tagasi. Wanamees ähwardas teda kättega — märgiks, et rahul pidi olema. Kas oli keegi tulnud katusele? Wik tahtis ruttu waresse tagasi tõmbuda, aga wanamehe uue märguande peale jäi ta liikumata sinna, kus parajasti wiibis.

Nüüd tähendas õpetlane katuse teatud punktile, kus Wik näht wäikest lindu — see oli noor tuwi — nägi. Ei tea, kas see oligi tuwi. Wõib olla, et see oli ainult mõni lahtine tiib wõi sulg.

Kiitjelt kuulis ta õhus kohinat. Ta waatas üles. Wangimaja katuse kohal keerutas kull. Nüüd oli talle wanamehe tegewus selge. Ta oli lõhju walmistanud. Talle paistis peaaegu, nagu paistaks sulgede keskelt wälja tüki peud.

Ei kestnud kaua, kui kull alla kukkus. Aga niipea, kui ta küüned sulgi tabasid, hakkas ta haledasti tiibu raputama. Silmapilk kargas wanamees tema kallale ja keeras ta kaela kähel- forra.

Uudishimulikult lähenes Harald Wik, et lõhju lähemalt silmitseda. See oli üsna lihtne, aga wäga mõtterikkalt kahest- katusekiwist ja silmusest walmistatud. Niipea, kui lind sulgedega kokku puutus, mõjusid rasked kiivid, et filmus linnu jalgade ümber kokku tõmbus ja lind nii jalgapidi rippuma jäi.

"Arwasti, et parem on, kui toidus waheldust jaame", ütles wanamees naerdes. "See lõks püüab meile veel hulga linde."

"Aga kust saite filmuse?" küsis Harald Wik. Wanamees näitas jaabastele.

"Bidin ohwerdama oma jaapanööbrid", ütles ta.

Läks mõõda mitu tundi.

Harald Wik algas juitsewa korstna juures ettewalmistusi lõunajõõgi tarwis. Kui õpetlane seda nägi, pomises ta midagi rahul olles ja wiskas tapetud linnu talle kätte.

Norralane kogus nüüd waressest pühkmeid

hunnikusse. Need olid kuitwad ja pragisesid aina. Siis kraapis ta ühe korstnakiwi küljest pisut nõge lahti ja asetask hunnikusse. Ei kestnud kaua ja kõik põles. Nõgi mõttis ruttu tuld, palju rutemini kui harilik kiwiüüst.

Wana õpetlane seisis korstna najal ja silmitses Wiki tegutsemist.

"Kui ma jälle waba olen", ütles ta, "siis ehitan majana, mis kõik nõeraasud õhust kokku kogub, ja niiviisi saab kütteainet."

Harald Wik ei wastanud; wanamehe katwatused läksid talle igawaks. Ta wilitas, lindu sulgedest puhastades, rõõmjasti.

Kui puhastamine lõppes, pistis ta liha warda otsa, mis wanamees katusetorust teinud, ja hoidis linnu tuel. Õpetlane oli tema juurest juba ammu lahkunud ja katuse teisele äärele läinud.

Palawus läks ähwardawaks. Taewas oli selge kui klaas. Ja päike põletas. Peale selle läks teraw suits Wikile silma. Tal oli, nagu peaks ta lämbuma. Ihaldamalt waatas ta alla linna peale, kus puiestitud juures kimeres warjulaid, tumerohelisi plekkisid tekstasid. Õht wirwendas määratu suure linna kohal.

Nüüd oli ta õpetlase jälle filmast kaotanud.

Ei, seal ta oli.

Harald Wik ajas enda sirgetks.

Suur Jumal, wanamees oli alla kõrwalhoone katusele roninud ja oli selle ääres pikali, telefonitraadi kallal midagi toimetades. Norralane oli ta rumala jultumuse üle otse keeletu. Kõigepealt wõis ta tagaajajaid oma jälgile kutjuda.

Ja siis — mis oli tal asja telefonitraatidega? Kui ta seal midagi rikkesse ajas, tulid innesjed kohe katusele waatama, mis wiga seal on.

Norralane jäi põnewalt seisma ja tema tegewust silmitsjema. Wiimaks ometi lõpetas wanamees. Ta roomas piksewarda juure tagasi ja ronis jeda mõõda jälle kõrgemal seiswale katusele. Seal wõis ta hädaohuta püüti kätta. Harald Wik nägi, et tal midagi walget kääs oli. Kui wanamees tema juure jõudis, küüsis ta:

"Mis Te seal tegite? Rikkusite telefonitraadi ära?"

"Ei. Kas lõuna on walmis?"

Norralane näitas talle küpist.

"See küll, siis sööme. On juba aeg."

Söömise juures — see oli lihtsam kui eine — katjus Wik juttu mitu korda telefonitraatidele juhtida, kuid wanamees naeratas ainult ja lausus:

"Sellega ei ole Teil tegemist."

Wõi ta ütles:

"Sellest ei saa Teie aru."

Õpetlane oli katujel wiibides ejinest korda oma halli mantli seljast maha ajanud. Harald Wit imestas, kui kortsus ja must ta kuub ning west olid. Mantel oli talle teatud auwäärilikkuse annud, nüüd aga nägi ta õige wilets wälja, muidugi norralase arust — habemil mehike, inetu näoga. Witile ta ei meeldinud. Ja ometi pidi ta, kui wanamees talle oma tumedate, kiwitõwade filmadega näkku waatas, igaford filmad maha lööma.

Witilt ütles wanamees:

"Minna Teile nõu tohe pärast jöömist magama minna."

"Miks? Mina ei maga iial pärast jöömist."

"Seft et Teie täna õösel waewalt saate magada."

"Kas katsume ära põgeneda?"

"See oleks lollus. Meie wõtame ette uurimisreisi. Konime üht korstnat mööda alla."

"Mis kaju meil seft on? Meid ju ei tarwitata. Urwatawasti on nad alt finni müüritud."

"Minult see korsten mitte, kust suits tuleb."

"Mis?" hüüdis Harald Wit ehmatedes. "Kas tahate jeda mööda alla ronida? Siis langete kindlasti nende kätte."

"Jah, Teie küll, lolpea", wastas wanamees, "aga mitte mina. Teile" jätan teije korstna, mida ei tarwitata. Peate selgujele jõudma, kuhu see wiib."

Ja et mõista anda, et ta sellest asjast pite-malt ei joomi rääkida, ronis wanamees korstna warju ja tõmbas kübara filmadele. Mõne filmapilgu pärast magas ta.

Harald Wit ei suutnud palawufe pärast magama jääda. Sellepärast otjustas ta katujel ringi waadata.

Kats tundi magas wanamees. Kui ta ärkas, ei ojanud ta norralast leida. Päike läks parajasti looja ja maha meretuul puhus üle katuse.

Wiimats ometi ilmus Harald Wit. Ta tuli ühest kõrwalkatujelt ja näis tõssem ja kahwatum olewat, kui muidu.

"Ha", ütles wanamees, "näen tohe, et Teile midagi on juhtunud! Kus Te olite?" "Konisfin ringi ja filmisefin katust ja ümbrust."

"Siis nägite midagi?"

"Jah, nägin. Nägin, et Teie kongi uus elanik on tulnud."

"Tõesti? See rõomustab mind."

Harald Wit astus juft tema ette.

"See on naisterahwas", ütles ta. "Noor, mustade juustega naisterahwas."

"Ja Teie istujite ning wahtijite teda?"

"Enam kui tuud aega."

"Nägi tema Teid?"

"Ei."

"Siis on kõik forras. Siis ta mind ei huwita."

"Katsume teda päästa."

Wanamees naeris karedasti ja tõrjuwalt.

"See oleks lollus", ütles ta. "Kas tahate meid mõlemaid hukka jaata?"

"Meie peame ta päästma", kordas Wit.

"See on wõimata."

Suures ärewuses astus norralane õpetlase ette ja tegi liigutuse, nagu oleks ta tahtnud wäikeft wanameest jalaga lüüa.

"Ütlen Teile", kirjistas ta, "mina olen teda armastama hakanud."

11.

Põlew laew.

Wanamees tõusis püsti ja kahmas Witi käewarrest ägedasti finni.

"Niijugujed lapsifud lollufed", ütles ta, "ajawad kõik meie kawatsufed nurja."

Norralane filmitfjes teda pilkawalt.

"Mina ei ole jurma mõistetud", wastas ta. "Ja julgen jeda ometi teha."

"Mis Te julgete?"

"Tahan teda päästa katjuda."

"See on Teil täitja wõimata."

"Do", ütles norralane üleolewalt, "õskafin ma Teid siia katujele lootjida, siis ostan ka jelle naisterahwa siia tuua."

Wanamees wäriufes wiha pärast.

"Mis minul wõimalik on", hüüdis ta, "on teistel wõimata. Pealegi oli see Teile õneks, et ma siia jain. Ei oleks mind olnud, Teie olekfite juba ammu janusje ja nälga jurnud, wõi Teie olekfite pidanud enda häda sunnil jälle wangi andma, Teie tänamata. Ja nüüd tahate meid mõlemaid fergemeelselt ära anda!"

Wanamehe tungiw tõjibus rahustas Witti wähe.

"Teie ei ole teda näinud", ütles ta.

"Ja mul pole lustigi teda näha."

"Ta istub oma kongis."

"Ta on siis jurma mõistetud."

"Ja noor on ta — waewalt 20 aastat."

"See on üks kõik. Mina ei taha temast enam midagi kuulda."

"Seda wannun ma Teile", ütles noormees rõhuga, "mina siit enne ei lahku, kui olen päästmisefks katjet teinud."

Tähelpanuga filmitfjes teda õpetlane. M- guufes paistis, nagu oleks ta tahtnud teifele kal- lale karata, siis aga taltjutas ta ennaft.

„On Teil jellega tösi taga?“ küsis ta.
 „Täitja“, vastas norralane.
 „Kui mina Teile nüüd vastutuse annan, et neljateistkümnne päeva pärast wabats saate ja Teid enam ei puuduta?“
 „Siis olen Teile wäga tänulik.“
 „Kas töotate siis, et Teile selle surmamõistetuga enam midagi tegemist ei tee?“

„Ei.“
 „Wõtku tont! Mis Teile siis tahate? Mis nõu Teil on?“

„Katsun temaga samal teel ühendust jobitada, kui Teiega.“

„Kõhe?“
 „Ei, praegu veel mitte. Sel ei ole mõtet. Tema ei ole enam afna juures. Aga homme lähen nii kaugele katusele, et ta mind näeb.“

„Wanamees löi käed lahtudes kokku.
 „Suurepäraline!“ hüüdis ta. „Tore! Taewas, misjuuresed lambapead noored inimesed ometi on! Kas Teile ei ütelnud, et ta juuksed mustad on?“

„Süünustad!“
 „Ja imelikud filmad, mis oletada lasewad, et ta slaawlane on.“

„Tunnete Teile teda?“
 „Kas teate, et ta kommunist on? Kats aastat otfsi politsei teda, sest ta seisab lahtluse all, et ta presidendi Mac Kinley tapmistest on oja wõtnud.“

„Mina tean ainult jeda“, vastas norralane, „et ma ial ei ole näinud õnnetumat nägu, kui see seal all wõreakna taga.“

„Siis ei aita Teile teiste mõtete andmine midagi?“

„Ei.“
 „Kas tahate minult head nõu kuulda wõtta?“

„Jah.“
 „Ja selle järele teha?“
 „Jah, ühel tingimisel.“
 „Ütelge.“
 „Et Teile mind aitate jeda noort naisterahwast päästa.“

„Wanamees naeratas, kuna ta halli kune oma ümber loomale tõmbas. Harald Wik aga tujkatas, kui jeda naeratus nägi.“

„Olen Teile tingimistega nõus.“
 „Siis olen ka mina nõus Teile nõuande järele tegema.“

„Minu käsiku täitma?“ küsis wanamees rõhuga.

„Noh, Teile käsiku täitma.“
 „Etteks“, ütles õpetlane, „ei tohi Teile ennaft jellele naisterahwale enne neljakümneksaheftat tundi tutvustada, praeguseft tunniist alates.“

„Seldades, et meie enne jeda siit katusest ei lahtu.“

„Muidugi.“
 „See küll, jeda ma luban.“
 „Teieks peate täna bösel üht tarwitamata torstent mööda alla ronima. Mina ise ronin alla jeda korstent mööda, mis veel suitsjeb.“

„Sellelega olen igatahes nõus.“
 „See küll“, ütles wanamees ja istus katusele maha, „nüüd filmitseme inetlust päitese loojaminekut. Enne pimeduse tulekut pole midagi teha. Waadake ometi, kui muinasjutuline on õhtutaewas. Ja kui waikselt suur linn äkki jääb.“

Harald Wik jäi seisma. Sel filmapilgul tundis ta wäitese õpetlase wastu enam kui ial hirnu.

Peaegu näis, nagu oleks see ta mõtetest aru saanud; ject ta waatas äkki üles ja ütles: „Teie ei usu mind? Saan aru. Nähtawasti ujute Teile, et ma kas hull wõi hirmus kurjategija olen.“

See kõne tegi norralase rahutuks.
 „Noh, pole wiga“, jattas wanamees; „annan Teile ausõna, et Teile sõber olen.“

Norralane ei suutnud märkust tegemata jätta:

„Teie ausõna?“ küsis ta.
 „Wanamees pööras näo ära.
 „Mina ei ole jeda veel ial murdmud“, vastas ta ruttu ja asandlikult. „Aga sellest ei jaa Teile aru. Tõendujeks, kui suurt lugu ma Teist pean, näitan Teile jeda.“

Ta pistis käe taskusse ja wõttis sealt wälja ühe wäitese walge asja, mis Harald Wik juba warem ta käes oli näinud.

Norralane wõttis jelle ja filmitjes jeda taua. See oli wäite portfelliaanikell, nagu jeda telefonipostide küljes isoleerimise otstarbeks tarwitatakse.

„Ma nägin, et Teil see kell käes oli, kui telefonitraadide juurest tulite“, ütles Harald Wik. „Mis jaoks on Teile jeda waja?“

„Wanamees wõttis kella jälle tagasi ja filitas jeda.“

„Kui kõik luhta läheb, siis peab see meid aitama. Sellest saab meile telefon.“

„Telefon?“

„Jah, waadake, kas Teile ei näe, et ta õnnes on? Sellest saab suurepäraline mikrofon. Kui ma sellele juba oma kindanaha olen peale tõmmanud, siis läheb ta kinnitamine telefonitraadi külge filmapilguga. Kas ei ole Teile ial lähele pannud, kudas telefonitöötlised, kui traate parandawad, keskjaamaga ühenduise loowad? Neil on iseäralik aparaat kaasas. Kuna aga kõnetraat põhjalikult waadates üks kõige liht-

lamatest ülesleiduſteſt on, ſiis on tühi aſi liht-
jat aparaati teha, eriti kui inimeſel juhttraat
ja elektriwägi käepärast on. Täna õhtupooli-
kul olin jelle traadi juures ja tegin kella lahti.
Selle juure kuuluma traadi kinnitajin ma ühe
teise kella külge, panin aga hoolega tähele, et
woolu kofkupõrget ei juhtuks, ſest waſtaſel pu-
hul tuldaks wiibimata ſiia üles katujele."

Harald Wifil oli piinlit tunne, et ta wana-
meest oma tähendusega auſõna aſjus oli haa-
wanud. Ta uſtus, wanamees tahta teift juttu
wõttes ainult ta tähelpanu endiſte aſjade
pealt kõrwale pöördä. Harald Wif, kel elektro-
tehnikaga iial midagi tegemiſt polnud, ei tead-
nud, mille poole wanamees wälja tüürib.

Wiimaks hakkas pimedus linna ja wangi-
maja peale laſkuma. Jkka tihedamaks muu-
tus ta, ja wiimaks firendas ſinn nende all tu-
handetes tuledes, mille kohal muſſiniine tähte-
deta taewamõlwo troonis.

"Nüüd on aeg käes", ütles wanamees.
„Konige nüüd tarwitamata korſtnaſe."

Harald Wif tõuſis üles. Ta waatas alla
linna peale ja tundis, kudas alt õhtuje läbikäi-
miſe käre tema juure üles fajas. Üsna taja-
teſi kaugeſelt kuulis ta troſkade kabinat alt tä-
nawalt; mingiſugune raudteerong jõudis mü-
riledes kohale; aegajalt koſſid hoiatusſignaa-
lid elektriraudteelt, ja inimeſte-kogude mühi-
ſew käre tõuſis ja wajus, nagu kauge mere-
mühin. Oli imeilus õhtu. Õht oli puhas ja
tegi iga hääle kergesti kuuldawaks. Wif nägi,
kudas all ſügawuſes, wangitoja õues, paar la-
ternat ſiia ja ſinna liiſuſid ja kuulis tumi-
meeste ſamme. Kõik wangid olid magama
läinud.

"Urge wiitte aega", ütles wanamees, „mi-
na olen juba ammu walmis."

Harald Wif koſkus.

"Seal — ſee korſten!" ütles õpetlane ja
tähendas teatud korſtnale.

Warſti peale jeda oli norralane muſta
auku kadunud.

See oli kolmas ford, et ta korſtent mööda
alla ronis. Mõlemal eelmijel korral oli ta
alla jõudnud ainult kuni wiidendani ja kuuen-
dani korrani, nüüd aga tahtis ta üsna alla
ronida, kuni kelbrini — kui talle midagi aimä-
mata takiſtuſt ette ei tulnud.

Wſi oli ſeeford palju kergem, kui enne. Te-
ma oli jellega juba wilunud. Nüüd oli ta juba
jeitſinenda korrani jõudnud. Seal aga pidi
ta äkki peatama, ſest nüüd kuulis ta kabinat,
mida ta meel ei olnud kuulnud. Ta jäi pat-
gale ja kuulatas hinge kinni hoides.

Inimeſte hääled need ei olnud, mis ta
kuulis. Ta ei mäletanud weel iial jarnast

kabinat kuulnud olemat. See oli, nagu käits
hoobid teatud wäheaeegade järele terweist ehitu-
ſeſt läbi. Sellele järgues kriukſumine ja kratſi-
mine, nagu lamats kujukil mõni määratu
metsloom ja frigistats hambaid.

Harald Witi meel läts õudjeks; ta wiibis
ju nii ſügawal korſtnas, et tahtmata koſkus.
Pealegi walitſes ta ümber ſügaw pimedus. Ta
ei näinud enam oma kohal ſiniſt, neljakandi-
liſt taewatelgi tütki. Õh oli kätte jõudnud;
taewas oli muſt ja kattis korſtnaangu nagu
muſt tanu.

Äkki kustus iſeäralik kabin ja krabin; ei ol-
nud enam midagi kuulda; aga ta waitus oli
õudne. Weel iial enne ei olnud ta ſeijuford
paiftnud olemat nii lootuieta ja kurb, kui ſiin
litſas, paha haifuga, tarwitamata korſtnas.
Kui talle teadmuſeſſe tõuſis, et ſiin määratu-
mas hoones, juures kwiuhauas wiibis, kuhu
terme lõjawägi inimeſi elawalt maha maetud,
ſiis waldas teda hirmu-, õudufe- ja nukruſe-
tunne.

Kuid ſiin oli juhtſõnaks: edaji!

Ja ta ronis ikka allapoole, ikka ſügawa-
male.

Kui ta neljandale korrale oli jõudnud, al-
gas eſſitaw, ſaladusline kabin uueſti. Niipalju
oli tal tohe jelge: need olid hiired, kes ſiin
ringi kobafiſid. Ei toputatud mitte ainult ühele
kohale, waid mitmele. Talle paisti, nagu
oleks kujukil kaugele tõlatumaid ſlahwiſid tao-
tud. Umbeſ meerand tundi keſtis kabin, ſiis
tadus ta äkki jälle.

Ja Harald Wif ronis edaji ſügawamale.

Kolmandale korrale jõudes, peatas ta äkki.
Ta ühda hakkas ägedaſti põkſuma.

Ta oli inimlikku häält kuul-
nud.

See näis tulewat alt, wiſtisti alumiſel
korralt. Ta kuulis joſſitamat häält ütlemat:

„Kolmjadawiſſikümmendneli laetud re-
wolwrit."

Teine hääle täiendas:

Sadafolmkümmendühelſa firweist."

Õjmine hääle jatkas, ſeeford weel taje-
mini:

„Tuhawiiſjadatuſkümmend nuga."

Mis teine hääle jellele waſtas, jeda Harald
Wif ei kuulnud. Arwatawaſti wiibiſid toas,
mis juſt tema all ſeifis, laſs inimeſt, kes ütſtei-
ſega rääkiſid. Õiti olid nad korſtna ſigidal
rääkinud, kuid päraſt ſealt kaugeemale läinud.

Harald Wif uſtus, et need laſs wangiwahiti
olid, kes ſeal olid wiibinud. Ta ei julenud al-
lapoole ronida, waid arwas paremaks üles
minna. Samm-jammult, nii taja kui wõima-
lik, tõuſis ta jälle katuje poole. Kui ta augu

ligidale jõudis, kuulis ta wanameest jostawat:

„Rutake — rutake!”

Minut hiljem seisis ta katusel.

Wanamees kahmas ta käewarrest finni, ärewuses wärisedes.

„Kas kuulsite?” küsis ta. „Kas kuulsite neid ijeäralikku lööka, mis terwest majast läbi käisid?”

„Jah”, vastas Wit, „kuulsin. See oli ijeäralik õudne kahin.”

„See tuleb sellest, et Teie aru ei saa”, ütles õpetlane. „Mga mina sain sellest kohe aru.”

Norralane teatas, mis hääled olid rääkinud.

Wanamees äigas käega üle otjaestse, siis waltis ta mõttes oma ette ja jostistas nagu unes:

„Oli neid 354 laetud rewolwrit?”

„Jah.”

„Ja 1560 nuga?”

„Jah.”

„Kittkest nihkus wanamees lähemale.

„Selle kõige üle mõtleme pärast järele”, ütles ta, ja tähendas wälja mere poole, kus punane tulelammas nagu tõrwalont põlema leekis.

„Kas näete seal wäljas seda walgust?”

„Jah.”

„See on põlew laew.”

„Mii?”

„Sellest saaks „Geraldile”, mille esimene trükk poole tunni pärast masinasse läheb, hea uudis.”

„Mina ei saa Teist aru.”

„Tulge kaasa.”

Wanamees rebis ta kaasa; ta oli suures ärewuses.

Nad jõudsid kõrwalhoone katusele, kus õpetlane ta telefonitraatide juure juhtis, kus ta enne oli talitanud.

„Müüd on minu telefon wiimaks korras”, ütles ta. „Ta on küll primitiivne ja ma pean mikrofoni niihästi kõnelemiseks kui kuulamiseks tarwitama, aga waew tajub enda ära. Müüd teeme wäikese woolude kottupõrke.”

Harald Wit wõis pimedas ainult umbkaudu näha, kuidas wanamees traatide juures talitas. Siis pani ta wäikese walge asja kõrwa juure ja jostistas talle kohe selle peale:

„N a d w a s t a w a d k e s k j a a m a s .”

Kuttu wõttis ta siis walge asja kõrwa juurest ära ja ütles rahulikult, selge häälega:

„„Geraldil” toimetus!”

12.

Rääkiwad müürid.

Harald Wit istus katusel just wanamehe ligidal. Ta tundis, kuidas õpetlane ärewuse pärast wärises.

„Olen ma „Geraldiga” ühenduses?” küsis ta jälle.

„Ma kuulen telefonis kohjemist”, jostistas ta norralasele. Kaks sekundi istus wanamees liikumata ja kuulas. Siis käis ta kehast äkki tuffsatus läbi.

Aparaadist wastas hää, mis kaugelt näis tulewat.

„Gerald”.

„Ei, wangimaja „Must täht”, hüüdis õpetlane. „Tahin ma Teile uudist teatada?”

„On leegi jälle ära põgenenud?”

„Ei, weel mitte.”

„Mis seal siis on?”

„Meie näeme kaugel merel põlewat laewa. Näib olewat suur aurulaew.”

„Mis?”

„Otsikohe lootsijaama suure tule kohal, wähemalt kolm penikoormat mere pool.”

„Täna; küll me asja kohta lähemaid teateid muretsjeme.”

„Kas teate weel muidu midagi uudist?” küsis õpetlane põnewalt. „On maahmas midagi juhtunud?”

Müüd wastas üks teine hää telefonist:

„Brantjuse presidendile on kallale kiputud.”

„Brantjuse presidendile?” kordas wanamees.

„Kuid kallalekippumine on lubta läinud”, jatkas hää.

„On täna õhjel weel midagi sündinud?”

„Beary on telegwaseerinud. Ta on suuri tulemuši saawutanud. Seisab homme „Geraldil”. Muud ijeäralikku ei ole... Ah, siiski! Uudis, mis Teid wõib huwitada. Mees, kes surma oli mõistetud ja mõne päewa eest teilt ära põgenes, olla finni mõetud.”

„Pole wõimalik! Mga kus?”

„Bujjalos. Politseiuilem usub kindlasti, et ta õige mehe on tabanud. On juda teel siia.”

„Hea küll. Küll meie juba walwame, et ta enam ei pääse. Näib pagana poisj olewat.”

„Jah, see on õige; päris kirat näib ta olewat.”

„Enam Teie meile siis jutustada ei tea?”

Õpetlane pani mikrofoni Harald Witi kõrwa juure, nii et see selgesti wastufe kuulis:

„Ei. Täna teate eest. Pead ööd!”

Tasane kohin järgnes wiimastele sõnadele; aparaat pandi käest ära.

Järgneb.

Dshawo.

Ameerika kirjaniku Aweti Aharonean'i jutt.

Nagu wäsinud ilus neiu kõitus Wanjärwe neifi sel ööl nagu was tenaduses uniselt oma talaste wahel; ja tajafesi ohtes, nagu kinni katta tahtes oma paljust kelmikate tähtede uudishimuliste pillkude eest, ei olnud talle meel küllalt kestwast uduist, waid wõttis pakju õõsije pimeduse loori enesele peale ja walmistas ennaft rahulikule uinumisele. Aga ei pimedus ega udu juutnud takistada tähti nende harilikust mängus. Nad olid jellegi pärast lugemata hulgal sinitaewa igast küljest järwe kohale kogunud ja wahtisid niidid järafilmil ülewalt alla. Kui õdтуul oma külma hingeõhuga järwe pinda muljus, wabisesid tähed külma wee ligidust tundes nagu warijewad paljad lapsjed; nad wirwendasid wees, hõbepijaraid walades, wõi nad segasid endid woogudega, mis üksteist siia ja sinna tõukasid ja silitumalt kalda poole weeresid, wõi nad näisid jostistawat ja üksteisele midagi nagu lapselikud mäsajad lapseliku tõsijuduga kõrwa mulistawat, et pärast kaldal üleüldise, hõbesele naeruga terwele rannale jaladust kuulutada, mida see weel iial polnud kuulnud. Ja mäed kalda ueljal küljel wahtisid tarretult ja jaladuslikus waituses oma sügawal seiswate, walgujeta filmadega, mis üegi äikeste tormide puhul ei wilgu, tunnima inestusega järwele, et seal nähtawat tähtede ja woogude, järwe ja taewa imetaolist nägu waadata.

Ja kõi oli sel ööl looduses kottukõlas, kõi oli ülew ja jumalik.

Aga miks ei olnud järwe kaldal seiswal A. külal looduse wõrdlemata rahust ja jumalikust kottukõlast oja? Nagu tagaetud, oma haudadesse tagasi põgenewad kodukäijad põgenesid inimesed siin ja seal müüri alla, läbi selle wõi teise kitta tänawa ja näisid ruttu kaduwat kuristikkudesje.

Nad ruttasid majasje majasje, katufelt katufele, elumajast talli, tallist wälja põllule, üle müüride, heinajaadude alla, läbi oraanide, taljupragude ja rusude wahelt, kus warjud pahemad, pimedus wustem. Nad ronisid wahetewahel põlwili, wahel tõusid üles, tormasid minema, üksteist kaasa kiskudes, jostistades ja warijedes, kadusid kui warjud, ilmusid uuesti ja kadusid jälle. Näis, et terwe küla koondus ja warijes õuduses.

Koeradki olid rahatud. Imelikult ja kartlikult haukusid nad, wõi hulguisid, ninad taewa poole pöördub. Onnides poitud näha ei lampi ega tulb, ainult wahetewahel ilmus siia wõi sinna tänawale, mõne maja ette, raswatüün-

lad käes, jalt mehi, kes nagu efsjad põgenejate keskel olid ja jälle kadusid. Siis jäi kõi jälle pimedaks ja warjud roomasid edasi nagu ennegi.

Sel pahal tuumil lähenesid järwe kaldale tats inimlikku warju, filmanähtawalt naised. Üks neist pikk ja mehiste liigutustega, teine wähem ja õrna, neuliku kehachitusega. Nad jäid filmapilkuks ühe kalapaadi ette seisma.

„Kardad ja järwe?“ küsis pikk naine jostistades.

Teine tegi wastuse ajemel eitawa pealigu-tuje ja andis mõista, et ta ei kard.

„Jstud ja paadis?“

Teine jaatas, kuid ainult pead woogutades.

„Õskad ja sõuda?“

Wastus oli eitaw.

„Aga müürida?“

Noor naine woogutas jaatades pead.

„Mii! Muttu! Jstu!“ ütles pikk naine.

„Sündigu, mis sünnib,“ jatkas ta, „aga hea on, et meie seal see ja siin see weel jäänud“.

Ta täpendas käega esiti taewa ja siis wee peale.

Noor naine wõttis müüri, teine aerud ja filmapilt kaugenes paat kaldalt ja lõikas uinuwatest woogudest ruttu läbi.

Kes olid need jaladuslikud naisjed?

Pikk naine oli Thuhiki Dshawo, teine tema minijas, ilus Heghinor. Kes ei tunnud A. külas Dshawot, jeda suur, mehijst naist, kelle kuwetanud, tõmmu nägu ühes jügawate filmadega alati tujane oli?

Kes jeda nägu filmities, wõis uskuda, et Dshawo alati wihane, alati kättemaksu himuline wõi millegi üle pahane on. Tema näoilme muutus waewalt, aga kogunud filmad wõisid õige wiha ja õige rahu märgid ta ühetaolijest näolt wälja lugeda.

Eest kui Dshawo pahane oli, siis tekkisid ta minale, kabe kulmu wahete, ja mõlemale juunurgale tats eemaletõukawat, õnnetuskuulutawat lipra. Jah, siis oli Dshawo hirmus ja temaga juttu alustada oli siis kardetaw. Ta käis alati pea püsti, selg sirge ja mehijel sammul; üleüldise oli ta terwes oletus, ta terwes kehachituses midagi mehelikku, mis jelle naise oletusse wastiku joone jirus.

Ja talle oli ta-naise töö mõõras. Weel iial ei olnud ta käsi nõela tarwitunud. Aga juure heameelega istus ta oma mehe, kalamehe Wirtho seltsis paadis. Ta sõudis paremini kui mees ja ei teadnud, mis kartus on. Kõi

fartsid Dshawo keelt ja wiha; aga ijeäraniis tige oli ta oma mehe wastu, kes ilma tema nõuta midagi ette ei wõtnud. Talumehed teadsid jeda ja kõik hüüdsid teda juba ammuft jaadid Dshawo Wrthofs. Ja keegi, isegi Wrtho, ei leidnud selles nimes midagi alandawat.

Neil oli üksainus laps, kes juba warakult wanemate seltsis kalale läks. Kui ta aga suureks sirgus ja abieluise astus, jättis Dshawo järwe mehe ja poja hoole, maja ja minija wõttis ta enese walitjuse alla. Järwel pidi isa poega õnnetuste eest kaitsuma, aga tema, Dshawo, tahtis oma minijat ja maja au kaitsta maailma pahanduste, elu efsituste ja inimeste ülekohtu eest.

Kas ei ole elugi järw? . . .

Uga Dshawo tundis järwe ühes ta sügawustes peituwate hädaohtudega hästi, nagu ta ka elu tundis tema heast ja pahast küljest.

Müüd ei näinud Dshawot enam keegi järwel ja keegi ei näinud ta minijat ka tänaawal. Kõmbewali ämm ei jätnud Heghinori filmapilgukski ükspäini. Smetufets oli minijas ka weel ilus. Minijas oli toodud faks kuni kolm tundi eemalt järwe kaldalt külast ja tema iluduse kõmu oli temast ette jõudnud. Uleaedsed olid Dshawo walwiskoleku oma nalgjade sihiks teinud, aga Dshawo ei tunnud end sellest hawatud olewat.

„Lobisege aga peale! Mina tean, mis teen,“ ütles ta naabrinaiestele. „Tunnen mehi ja naiti, need on äksteije wäärilised. Mees on koer ja jääb selleks: Tema filmad himustawad alati. Naabrinaine on alati ilus. Mati on mehe filmad wäljapoole pööratud“.

Sellepärast oligi ta nii walwas, sellepärast näitaski ta enmast minija wastu waljuna.

Ja nii elasid nad omal wiisil edasi.

Uga ühel päewal tabas Thuhiki maja raske õnnetus. Wrtho ja ta poeg läksid wälja järwele ja ei tulnud enam tagasi. Nad langefid tormi ohwiriks ja mõni päew hiljem leiti nende surnukehad järwe kaldalt.

Rodukolle hääbus — lõõk oli kole. Mõlemad naitjed panid mustad riided selga ja leinasid. Dshawo nuttis laua, aga jäi paendumatuks. Minult kibrad kulmude wahel ja suunurkade ümber ei kadunud enam. Ta oli eemale tõukaw. Ja aegamööda rusuwamats muutus waesjus tegi ta weel kibedamaks, inimestewaeulikseks. Ta ei rääkinud enam, ei waielnud ega kirunud enam, ja oma minija wastu, räägiti, olla ta müüd lahtem, nagu otsiks ta temalt omale wiimast troosti. Kuid see õrnus minija wastu ei wähenandanud põrmugi ta walwust. Wastuotta. Ta filmad nägid müüd kahetõrdselt, et maja au jeni kaitsta, kuni minijas enesele uue mehe leiab. Ja minijas oo-

tas, sõnakuulelik oma ämmale ja koledale saatusele, uut õnne.—

Jälle koguti A. külas maksusid, kui mitmendat korda, ei teadnud keegi. Kõik oli kõrwale toimetatud — loomad, majariistad, ehted ja riided, aga maksuwõtjad tegid majades siiski häwitustööd. Külas oli päewakorral peks, tapmine, neidude rööwimine ja au teotamine. Mehed põgenesid, naitjed ja tütreid peitsid end ära, küla seifis leekides.

Sel päewal olid kibrad Dshawo näol äikejepilwede jarnased. Mis pidi ta tegema? Kuhu wette kargama, kui politseinikud siise murdid? Mis andma? Kuidas minijat päästma, kuhu teda peitma? Rahutult käis ta riingi, siise ja wälja, kõneles ijeenesega, sojistas midagi ja silmitses minijat. Kõik maja nurgad otsis ta läbi, et leida asja, mida agentidele wõis ruttu kätte wiia. Wahest jätsid nad siis majasse tulemata. Uga midagi ei oluid leida — mitte midagi . . . Tal oli ainult minijas ja tema au, mida ta pidi päästma.

Tuli pimedus. Oli juba õõ, kui naabrinajast kija kostis.

Dshawo läks wälja õue, ronis katusele ja kummardas naabri katusakna kohale. Nähtus oli kole. Türgi bey umbes kümne politseinikuga wiibis majas. Lapsed nuttis kibedasti, naine istus seinä ääres ja nuttis januti. Türtlehed aga peksid majajä.

„Ei ole midagi, Jumal on minu tunnistaja, ei ole midagi,“ palus waene mees. „Wõtke, mis tahate! Miks te mind tahate tappa? Kas ei ole ülewal olemas taewas?“

„See küll, kui midagi ei ole,“ ütles bey rahulikult, „siis anna naine siia. Wõtame tema maksu ajemel kaasa“.

Lapsed karjusid uuesti ja wõtsid ema ümber kinni. Ka ema kaisutas lapsi, ja politseinikud tormasid tema kallale.

Uga Dshawo ei oodanud enam. Ta läks ruttu majasse, wõttis minija käest kinni ja wiis ta majast wälja. Ehk küll igal pool wahid seifid, suutis ta ometi üle õuede ja katuste külast wälja järwe kaldale jõuda. Ja müüd põgenesid nad üle järwe teisele kaldale minija wanemate kodu.

„Sa, hu, tuht Dshawo pealaele! Tuli õnnetus ja tabas mu maja. Kas sellest weel küll ei ole? Pean ma müüd ka oma minija au rüwetatud sõduritele andma?“ ümises Dshawo endamisi, kui nad ju kaldalt eemal olid. „Ole neetud, maa! Kuhu kofku, maailm! Sõjel nõuawad nad maksu. Oh, oh, mis ma nägin — see waene mees! . . . Ei, see ei ole hea. Eks ole, Heghinor? Mina annan ju kas sinu isale wõi järwele. Seal on sõbrad, siin all järwes meie mehed“.

„Ah, Aghthamar, ma hüüan sind appi!“

Heghinor waitis. Ta ei rääkinud ämma-
ga, iegi praegusel raskel kannatustunnil.

Ja aerud julisesid, wesi kohises, tähed sir-
süd ülewal ja all, järw oli waitne ja tuul sood-
ne. Wanaeit waitis weele ja sõudis waitjelt,
aga Heghinor ei juutnud rahulikult istuda. Ta
waitis aerudele, siis kaugele pimedusesse, siis
tagasi kaldale ja külla, millest nad eemale läk-
sid. Ra kõigest jellest oli näha, et tal hirm
oli, nii järwe kui ka pimeduse ja waenlaste
eest.

Nad olid kaldast juba üsna kaugel, kui
Heghinor weel kord tagasi waatas, kohkus ja
täed kofku ldi. Ta juhtis ämma tähelpanu sel-
le peale ja sirutas käe kalda poole, kus liiku-
wad tuled wabisesid. Kas olid nende kannul?

Ka Dshawo nägi, kuid ei lausunud sõ-
nagi. Näha oli ainult, et ta hoogsamalt sõud-
ma hakkas. Paat otse lendas edasi, kuid tee oli
weel piff! . . .

Nad waatajaid ikka jägedamini tagasi kalda-
le. Tuled näijid nüüd weel olewat ja liiku-
wat. Suure rutuga lähenesid nad.

„Oh Jumala ema,“ sojistas wanaeit ja
sõudis. Aga ta jõud näis ajajooksul rangema
hakkawat. Heghinor märkas ehmatades, et
paat aeglasemaks jäi. Aga kaugelt pimedusest
wätkumad tuled kiirgasid nagu näljase hundi
silmad, kes ohwrit otsib.

Wäsimus jäi Dshawo üle wõimuse. Silma-
pilgu peatas ta ja puhkas, et siis jälle uuesti
kiiresti sõudma hakata. Usjata. Paat jõudis
ainult aegamööda edasi, aga tuled lähenesid —
jah, tulid ikka lähemale!

Weel wähe aega, ja juba kofsid aerulöögid.

Mis pidi Dshawo tegema? Ta oli kindel,
et tulijad türklased olid! Kel teisel oleks jul-
guft oleks olnud sel tunnil tulega järwele sõu-
da? Ja nii otjustas ta keft järwe sõuda ja
hädaohule wastu panna. Ta juhtis paadi wäl-
ja lagedale järwele; aga seegi oli wõimata.
Tuul oli wastu. Juba mõne minuti pärast
peatas ta lõõtsutades ja mõlemad põgenejad
waitisid hirmunult hundisilmadesse, mis neist
nüüd ainult weel paar kümmeid sammu eemal
olid.

„Keda te otsite?“ hüüdsid türklased.

Wastust ei tulnud. Dshawo ei teadnud
enam, mis temaga sündis.

Tagaajajad jõudsid nende juure. Metja-
liste paadist kajaz üleüldine mõirgamine.

„See on wäljalennanud lind“, hüüdis teegi.
„Kas ma ei ütelnud, et nad järwele läksid?
Nägin neid, Gassan, prohweiti juures, nägin,

kui nad põgenesid. Aga ei jaanud nende mõt-
test aru, turat hoidis mind oma küttes!“

„Wana warese wiskame järwe, noore lōo-
lese wõtame kaasa“, ütles politseinik.

„Mis meil sellega asja? Bey ütles tooge
mõlemad! Noh, ja meie wiime nad!“

„Kas ei wõiks beyle ütelda, et wanaeit ije
hirnu pärast järwe hüppas?“

„Noh siis alles jaakjime tapelda. Kudaz
wana wares kraakjuts!“

Dshawo istus rahulikult oma kohal, silmit-
ses ja kuulas. Heghinor oli kummuli paadis,
nuttis ja waitjes. —

Warsti selle järele hakati kinniwõetuid kal-
dale tagasi wiima. Dshawo istus üksi paadi
tagaplatzil. Heghinori olid politseinikud oma
kõrwale ajendanud ja sõudsid, ije selle juures
tooreft nalja tehes.

„Näed, misjugune julgus oli wanal nõial
üksi õõsel järwele minna. Uju mind, kui ma
beyd ei kardaks, mina ei sõuaks iial üksi õõsel
järwele.“

„Nii need jumalakartmatud on. Wiska-
wad head asjad järwe. Annaksid iegi koertele
ja huntidele, et jeda mitte türklastele anda.“

„Noor on wäga ilus.“

„Sellest on beyle jutustatud, muidu ei oleks
ta meid õõsel wälja järwele kihutanud. Juba
hommikul oli ta otjustanud õõd selle neetud
wanaeide majas mööda jaata.“

„Kuhu jee wana nõid oma minijat wiia
tahtis! He, nõid“, pööras Gassan Dshawo poo-
le, „kuhu tahtsid ja oma minija wiia?“

Dshawo ei wistanud ikkagi. Näis, nagu
ei oleks ta midagi kuulnud; ta ainult mõtles,
mõtles . . .

Wiimaks unustati ta ära. Dshawo nägi,
kudas kalbatuled ikka enam ja enam lähenesid;
paistis, et neid seal oodati.

„Dodata“, sojistas ta.

Eiis nägi ta, kudaz üks politseinik oma käe
Heghinori taela ümber pani ja ta pea oma
juure tõmbas; nägi, kudaz üks teine tema nōo
eest tahtis loori ära tõmmata . . . Enam Dsha-
wo ei näinud.

Ta kargas äkki püsti, kummardas üle paa-
di ääre, tahmas taft kōhe käega kinni ja kargas
jārsku wette, paati kõigest jõust enesele järele
tõmmates ja ije hüüdes:

„Järw, peida meid! . . .“

Paat läks ümber, just Dshawo pea peale ja
wajus lohe põhja. Wood löid pisut kõrgema-
le; pimedas kajasid mõned sijistaoad, kufje-
wad hääled ja lämbunud appihüüded — ja kōit

oli jälle rahulik. Ohvrid ja timukad olid samasse külma hauda aetud, ja weepind sile-
nes jälle.

Tähed peegeldusid järves edasi ja mäed
wahtisid taewa ja järve mängu, aga ka loodu-

je kookukõla. Minult inimene oli kõigesse sel-
lesse kiriteolise effituse toonud. Ta oli maa
nägu oma kiritööga rümetanud.

Ja maa tunneks häbi taewa ees, kui pime-
dus ta nägu finni ei fatats.

Manzela.

Itaalia kirjaniku Grazia Deledda jutustus.

Onu Nanneddu Jenu lambakaswatus sei-
sis Tressnuragheste*) juures, see tähendab ka-
he tunni tee Nuoroft eemal ilusas tantas (ro-
hulagendikus), kus rohi kuni juunikuuni roheli-
seks jäi. Iga kahe wõi kolme päewa takka tulid
naine ja tütar, ilusa Manzela, jala Nuoroft
onu Nanneddu asukohale, et päewa päikesepa-
paistel mööda jaata ja wanale karjasele toitu
tuua.

Bustianeddu, kõige noorem Jenu pere-
konna liige, wäike pois, tõmmu, ilusa ja tar-
ga näoga, keda kõik, ka ema, Tilipirhete **)
tutjusid, oli harilikult naiste jaatja. See tä-
hendab: tema ratsutas nende kõrwal ja ta ho-
bune, wana hall mära, oli Jenu perekonna
tähtas liige. Hobune ei olnud Bustianeddust
palju suurem ja tema nimi oli Telaporka.**)
Wõib olla, et Bustianeddu temalt oma wäär-
nime oligi jaanud.

Telaporka ja Tilipirhe jaatsid peaaegu oma
terwe elu üheskoos mööda. Igal hommikul,
kui waewalt päew koitis, ja õhtu nähti wäikest
karjast lustilikult oma hobusekese seljas ratsu-
tawat, walgel maanteel ja ühiskutel lagendikku-
del, mis Nuoroft kuni Tressnurghesse ulatasid,
wõi aga ka Marreri kivistel radadel, kuhu onu
Nanneddu karedal aasta-ajal üles läts.

Seitsjaadik kui Tilipirhe suureks jaanud, ei
tulnud ija enam Nuoroſse; wäike mees ratsu-
tas edasi ja tagasi, tõi toidu üles ja wõttis pii-
ma, juustu ja juustupiima linna kaasa. Läbi-
käimise wahendajaks oli muidugi hobune! Tal
oli seljas wana sadul mustast nahast ja puust
ning wana hall kott, millest teine pool teisjal.

Tilipirhe ratsutas toredasti ja oleks rada-
del, mil pöõjad kaswasid, ifegi unes teed tead-
nud. Kui kott raske ei olnud, siis pani ta weel
tubli loo puid selga, ja kui see ei läinud, siis
wõttis ta vähemalt paari kimpu tiimiani wõi
muud kaasa.

*) Kolm nuraghet: kiilusarnast kiviõhitust,
kus Sardinias sõja-ajal warjupaika otjiti.

**) Tilipirhe — ifane rohutirts; telaporka
— emane rohutirts.

Mii siis iga kahe wõi kolme päewa takka, wä-
hemalt lord nädalas, läksid tädi Wentura wõi
ilus Manzela üles lambakaswatusesse onu
Nanneddule külla ja päiksepaistet nautima.

Nad wõtsid kaasa õmbluse wõi pesu, mida
nad siis lagendikust läbiwoolawas ojas pesid.
Wiimati oli tädi Wentura ifegi tükkise maad
üles kaewanud, sinna kartulid maha pannud ja
maale ubadest ja tomaatidest aia ümber teinud.
Neid haris ta nüüd otse kirglikult.

Wahetewahel jaatsid naised ka wõ ülewal
mööda, sest eriti sest jaadik, mil tädi Wentura
kartulid kaswatas, armastas ta üliwäga maal
wiibida. Manzela oli selle üle pahane ja pa-
handas emaga, et ta nüüd majas enam midagi
ei tegewat; aga tädi Wentura ei hoolinud sel-
lest, waid käis ifkagi hoolega ülewal oma häs-
titofumas istanduses. Ühel päewal ahwardas
Manzela tal kõik kartulid üles kiskuda. Siis
ütles tädi Wentura seda aga Predu Chessale,
ihele teisele karjasele, kes onu Nanneddu sel-
sis samal lagendikul oma looni sõbtis ja te-
maga ühes ütles magas; ta palus Predut Man-
zelat filmas pidada, kui ta jälle üles mägestik-
ku tuleb.

„Miks ei ütles Teie seda oma mehele?“ kü-
sis Predu Chessja.

„Ah! See teeb kõik, mis lapsed tahawad;
näeb ta, et Manzela nu aia ära lõhub, siis
naeratab ta selle üle.“

„Hea küll. Küll ma siis walwan. Ja kui
ma seda näen, mis pean ma siis tegema?“

„Anna talle minu pärast kas wõi lõrwa
peale, aga nii, et Nanneddu seda ei näe!“

* * *

Ühel maihommikul lippasid Bustianeddu
ja Manzela lõbusas tujus üles mägestikku.
See tähendab: pois läts ratja, sest tal ei olnud
niipalju rüütlimeelt, et oleks hobuse õele tar-
witada annud. Aga Manzela käis rutemini
kui Telaporka; ta oleks wõinud läbi rännata
terwe Sardinia.

Ja nii rändasid nad leektiva päikese kões

üle lilleilus hiihgawa aasa, ajasid lõbusat juttu ja naersid. Manzéla oli sukad ja saapad jalast ära võtnud ja rõõmustas, kui ta jalad vastu märga rohku puutusid; torfasid teda aga ohakad, siis kirus ta.

Ei olnud ka midagi ilusamat, kui Manzéla, kui ta kirus ja vihane oli. Ta oli eht Nuoro laps, rahva keskest võrsunud: wallatu, kena ja tujukas. Ta ütles kõik, mis talle sülg suhu tõi, waletas kõige suurema jultuvusega ja ei annud armu üegi pühadele.

Muidu oli ta väga waga ja käis ufinasti pihtimas. Aga reliikviad, mis ta kaelas kandis, ja wäike medalje, mis Nanneddu talle Roomast kaasa toonud — jah, tõesti Roomast; seekord kui ta tuunistaja oli juures Sardinia professeis, oli ta selle saanud ühelt preestrit, teda ta ije paawstiks armas — ei keelanud teda iga filmapill wandumast.

Manzéla oli kohketeistkümmend aastat wana, wäike ja õrn; tugemustad juuksed olid tal madalale otsaesisele kammitud ja ta imejuured filmad wahtisid kord ilmsüütalt ja lahkesti, kord imestades, kohkudes, wihajelt. Bustianeddu ütles talle alati, et ta kure tüdruk on, ka sel hommikul, ja nad sattusid tülli. Manzéla murdis kaseofsa ja hakkas sellega mära peksma, nii et see tuhatnelja minema kibutas. Aga Bustianeddu istus kindlasti sadulas, pidas hobuse jälle finni ja hüüdis öele:

„Oled tõepoolest tige tüdruk!“

Nüüd wõttis Manzéla kivi ja tahtis sellega parajasti wihata, kui üks mees wõlast ilmus ja talle hüüdis:

„Dhoo, Manzéla, kas ka jälle siin?“

See oli Predu Chesja, kes samuti Nuoroist tuli ja juba pool tundi nende taga sammus.

„Jah, ka jälle siin“, wastas Manzéla urisewalt. „Sa ei ole mind siin ju kaua enam näinud.“

„Jah, üleilasest saadid mitte!“

Nad läksid ühestkoos edasi.

Bustianeddu ruttas ees ja laulis; Manzéla kurtis Predule, et wend wallatu ja paha olla. Aga karjane kuulas teda waewalt. Ta wahtis üles mägestikku, kus tõdunewad warjumajad seisid, ja näis unistawat. Predu nimelt armastas Manzélat, ja septsaadid, kui tädi Ventura teda oli palunud Manzélat filmas pidada, polnud tal enam rahu. Kuhu ta läks, wõi kus seisis, päewal ja öösel, nägi ta ainult ilusat neiu oma ees. Ta oli kõik kõstijelt järele mõtelnud ja tal oli kindel nõu Manzélat koida.

See mis tal wiga oli? Ta oli ilus, tugew noor mees, tubli karjane, kel oma karjad ja tükk karjamaad, ja ta wõis julgesti naise wõtta. Tüdruk oli küll weel alles väga noor ja

lapelik, aga mis jellest? Nad wõisid ju weel abieluse astumisega paar aastat oodata. Peaasi oli, et neiu armastuse wõitis.

Kui nüüd Predu sel hommikul üsna üffi neiu kõrwal sammus, mõtles ta, kuidas seda kõik neiu peaks ütleva; aga ta süda põksus kangesti sammetist westi all ja ta ei saanud sõnagi juust.

Ja ometi pidi ta kord sõdame rindu wõima, sest ütt tuli eemalt ju nähtawale. Päike seisis juba kõrgel ja laskis tuliseid noole alla; Predu tundis, kuidas ta veri kees ja pea ning nägu hõõgusid.

Manzéla aga oli pearätifu filmini alla tõmmanud ja sammus ükskõikjelt tema kõrwal. Predu silmitses teda otse neelawalt ja tundis ägedat tungi, neiu kaisju tõmmata ja juudelda.

„Manzéla“, ütles ta wiimaks ja jäi ühe mäe warju seisma, kust ütti näha ei olnud.

„Manzé, ma pean sulle midagi ütleva.“

Kuna ta kõik see aeg oli waihtunud, waatas neiu talle imestades näkku ja jäi ka seisma.

Predu oli ärewuse pärast näost kahwatanud ja Manzéla küsis kohkudes:

„Mis sul on?“

„Kuule“, algas Preddu, „kas sa kedagi armastad?“

„Ei . . . aga mis see sinuise puutub?“ ütles Manzéla naerdes.

Ta oli kõrge märganud, mille poole Predu sihtis, ja naeris, naeris! Sest niisugust lugu ei olnud ta weel ial näinud.

Predu laskis teda naerda ja ütles, pikka miisi julgemaiks saades:

„Tunnen üht noort meest, kes sind armastab ja naieks soowib wõtta . . . Kui ja teda tahad, Manzéla? . . .“

„See oled sina, eks ole tõji?“ küsis neiu awameelselt, waatas talle filma ja lõi teda naljatades kaseofsjaga, mis tal ifka weel käes oli.

Predu tussatas ja ta muustades filmades wälkus tuli: Ah, nii siis: Manzéla armastas teda? Jah! Sest muidu ei oleks ta seda teinud. Ja pärast pikka kartust ja lahtlust hooas ta sõdamesse lõpmata õnnetundnuus, nii ootamata ja filmipimestaw, et tal peaaegu meel peast ära läks.

Ühtijest aga karjatas ta nii waljusti, et see karjatus üle legendifu kajas.

Mis oli sündinud?

Rõõmu kärstujes oli Predu katsunud Manzélet kaisju tõmmata — aga neiu, sellega mitte rahul, oli talle kaseofsjaga kõwasti üle näo löönud ja see hoop oli Predu filma tabanud.

Nooremehel nägu jookkis werd ja film wa-

lutas nii, et kui keegi teine talle seda oleks teinud, ta filmapilt oleks oma ütti jooksnud wõi wõi püüsi järele. Aga mis wõis ta neiu teha? Sõna lausumata kummardas ta oja kohale ja peji enese näo werest puhtaks.

Manzela wabises ehmatusest; tal oli, nagu oleks ta kurtunud. Esiti tahtis ta mine-ma jooksta, aga kui ta nägi, et Predu ei kurtunudki, astus ta tema juure ja sojistas waban-dusi.

„Luba, et ford waatan“, palus ta. „Luba, luba, et waatan. Oh, mis ma tegin, mis ma tegin!“

Predur pööras talle selja, ilma et oleks wastanud. Kuna Manzela meeleheitel käsi ringutas, tuli Bustianeddu joostes ja küsis, mis sündinud.

„Ei midagi“, wastas Predu; „kukkusin maha ja wigastasin filma.“

Ta läks poisiga ütti.

Manzela läks neile järele.

Ta ei naernud enam.

Oh, ta oli ju näinud, kudas piisarad ta filmist jooksid, piisarad Predu Chesja häist filmist!

* * *

Nüüd sündis midagi haruldast. Predu jäi seft päewast saadik sama tujasaks ja araks naau onu Nanneddu. Ta ei läinud enam Nuorasse, ei rääkinud, ei laulnud, ei naernud enam.

Ta ei unistanud ka enam. Soojadel, tähe-selgetel juuni-öödel, kui wärsk heina lõhn waikset õhku täitis, ei näinud Predu enam Manzelat oma ees; ja kui kari päiksepaistel sõi, äratas loomade kellaõlin temas ainult mälestusi kadunud lootustest.

Kui neiu legendikule tuli, ei maadanud Predu enam tema poolegi. Oh, ta oleks wõinud nüüd kõik Ventura aia wälja kikkuda, Predu ei oleks ennast liigutanud. Mõnikord, kui Predu neiu musta rätikut ja punast pihikut ju eemalt kerkimas nägi, läks ta eemale, läks üle nuraghebe wõsasse, nagu kurjategija . . .

Ta ometi oli Manzela tema wastu wäga lahke. Ta nimetas teda sõber Preduks ja küsis Bustianeddukt iga päew tema kohta teateid. Ta tuli fagedamini sija wälja ja tundis kõige wastu huwi. Kui Predu juustu tegi, aitas ta teda kawa kuumaks teha, millega piim kofku aetakse, ja ei lastnud ühtegi wõimalust mööda, et talle kaseõksa lugu meele tuletada.

Aga Predu oli wait, üsna wait. Ta lastis neiu juttu wasta, aga ei wastanud, ei waadand talle iial filma.

Mis nende wahel sündis?

Manzela armastas Predut kui hull — ja Predu ei armastanud teda enam. Manzela

awaldas talle oma armastust, ja Predu ei küsinud sellest, waid tundis ainult kademat rõõmu — kättemaksmise tunnet! Ah! Neiu oli talle näkku löönud — hea küll: see oli tema neiu-õigus; aga nüüd tahtis ta neiu südant tabada; see pidi werd jooksuma, nagu tema nagu oli werd jooksnud. Ta ootas ainult soodsat mahti.

Seni sulas Manzela armastuse ja kahetsuse pärast peaaegu ära. Jäta jälle pidi ta mõtlema piisarate peale, mida ta oli näinud tugewa mehe palgel, kes, wõib olla, weel iial elus ei olnud nutnud.

Ta jäi weel wagamaks kui muudu, palwe-tas tihti, käis Balverde ja Monte Orthobene kirikutes palwekäigul, et magusalt taewaemalt oma waelele hingele rahu paluda.

Aga rahu ei tulnud tagasi, naeratus oli isusalt näolt kadunud ja ta muudu nii kelmitad filmad wahtisid kurwalt ja tuhmit.

Kõik panid seda muudatust tähele ja tädi Ventura kinnitas, et Manzela olla ära nõiutud. Tüdruk uskus seda wiimati tegi, ja nii otsustati temale parandust otsida.

Kad läksid Peppa Trunza juure, kes arst oli. See mõttis Manzela laiuft ja pikkust ja jõudis sellest mõõtmisest segusele, et tüdruk juba kolm kuud nõiutud olla. Siis sükkas Peppa tule põlema, wiskas sinna sisse nõõri, millega ta Manzelat mõõtnud, siis weel rosmariini, kulli sulgi ja weel hulga teisi imetegewaid asju ja lastis siis haige sellest kolm korda üle hüpata, kuna ta ise saladuslikult palweid pomises.

Seda tehti mitu korda, kuni Peppa arwas, et Manzela nüüd jälle terve olla.

Aga jah. Neiu armastas Predut ja jäi selle juure. Ta käis ringi nagu unes ja ei leidnud kuskil rahu, ainult ülewal legendikul, päitse käes, mis taewast alla siras ja ohakaid ning kollaseid kõrji walguistas.

Seal ülewal oli ju Predu, kes iial ei naernud ega laulnud, kes oli omale kaswatanud habeme ja oma kinniste huultega ja tujaste filmadega oli ilusam kui iial enne!

Jsegi Nanneddu märkas Manzela jõledust ja wihastas selle üle.

Aga mis teha? Temale siitulek ära teelata?

Ei, ka temal enesel oli igaw, kui ta tütar ei näinud. Pika järeloomõlemise peale otsustas ta teisele karjamaale minna ja Tresnuragheb Bredule tasuks jätta. Waikset ajas ta asjad joonde, ja siis ühel päewal ütles ta Manzelale:

„Ütle emale, et ma homme oma karjaga teise kohta lähen.“

„Kas Predu ka?“ küsis neiu põnewalt.

„Ei tema jääb sügiseks siia.“

Neiu ei ütelnud midagi, aga oma meeleheitmisega tegi ta tähtsa otsuse ja läks noore karjase juure.

Kedagi polnud näha. Palawal õhtupooleks näis terve kiltmaa waiksesse unesse olewat uinunud. Lambad magasid wõja alla ja taewas ning maa ujusid filmapiiril siniudus.

Riia otsimise peale nägi Manzela Predu wiimaks ära ja ruttas tema juure. Ta wabises kui haawaleht ja ta nägu hõõgus palawusest ja ärewusest.

Predu ehmatas, waatas talle otja ja küsis:

„Mis on? Miks sa nii tormad?“

„On see tõsi, et isa siit lahkus ja sina siia jääb?“ küsis ta arglikult.

„Mii näib olewat“, wastas Predu külmalt.

„Mii siis . . . mina pean minema . . . ja sina ei ütle mulle, kes see noor mees oli, kes . . .“

Predu ei laskinud teda edasi rääkida. Too-

nil, millest wälja kõlas tust, kurg ja wiha, kisen-
das ta:

„Mina olin see!“

Manzela oli põrutatud. Müüd oli kõik lootus otsas, sest selge oli ju, et Predu teda wihtas. Ta ei jõudnud enam, ei jõudnud enam! Wajus rohusesse ja hakkas kibedasti nutma.

Seda nähes kahwatas Predu; tal oli tunne, mis kudagi kofku ei käinud tundega, mida ta oma kättemaksimisest oodanud. Kõik weri woolas tal pähe, ja ometi leidis ta neiu waluawaldust nähes ainult õige jõleda küsimuse:

„Mis tont sul wiga on, Manzela?“

Aga neiu ei wastanud.

Ja Predu lahkus ruttu.

Kui Manzela oli enda wäsinuks nutnud ja üti juure tagasi läks, mõttis Nammeddu ta käest kinni, tõmbas ta nurka ja ütles:

„Manzela, Predu Chesja tahab sind enesele najset!“

S i r m.

Prantsuse kirjaniku Guy de Maupassant'i jutustus.

Peale lõunajõogi mindi laewalaele. Meie ees seisis, wähemasti tuuleõhust puutumata, lõunamaa mere lai pind, kuhu rahulik kuu oma wirwendawat walgust walas. Hiiglalaew liibises pehmesse edasi, suurt musta suitsumadu forstnast tähtedega kaetud taewa poole wälja paisates, ja meie taga, raske laewa hiiglaratast waostatatud, wulises ja julises määratu wesi metfikult ja walgelt nagu keewa kuuwalguje meri.

Meie seismine kuue- või seitsmeteisi waitiwas imestuses ja pöörasime pilgud kauge Afrika poole, mille poole tüüriksime. Komandant, kes jigarit suitsutades meie hulgas seisis, jatkas äkki oma juttu, mis lõunalaual oli pooleli jäänud:

„Jah, sel päewal oli mul hirm! Minu laew jäi, kaljuhüglane kehās, kuus tundi woogude mängitada. Dmeks nägi meid õhtu eel üks Inglise sõjalaew ja mõttis meid peale.“

Seal astus keegi meie hulka, keegi suur mees, kel päewitanud nägu ja tõsised näojooned, üks neist meestest, kellest kobe näha on, et nad palju tundmata maid, elu hädaõhtu andes, on läbi reisinud ja kelle filmade jägawuses weel midagi peitub haruldastest maakohtadest, mis nad näinud; üks meestest, keda julgeks, tihti hulljulgekski peab tunnistama, ja ütles:

„Teie tõendate, herra komandant, Teil oli hirm olnud — mina jeda ei usu. Teie petate ennast jelle sõna mõtte ja tunde üle, mis tundsite. Südi mees ei tunne tungiwa hädaõhu puhul iial hirmu. Tema on erutatud, kohkunud, kartlik, aga hirm — see on midagi hoopis muud.“

Komandant wastas temale naerdes:

„Mõite uskuda, et maa tookord hirmu tundsin!“

Brongsitarwa näoga mees wastas pikka miji:

„Lubage, et Teile jeketust annan. Hirm (ja ainult kõige julgemad mehed mõinwad jeda tunda) on midagi hirmsat, kohutawat, õudset, ta on nagu äkiline hinge sõdunemine, nagu sõdame ja mõtete kohutaw framp, mille peale mõeldes juba hirmuwarin kehast läbi jookseb. Kuid niijugust tunnet ei tunne, kes wapper on, ei kallale kippudes, ei surmale filma waadates, ei mingijuguse hädaõhu ees; jeda turtakse ainult teatud ebaharilikudel kordadel, teatud jasladiuslikkude mõjuude all, ebamääraste õudjüste ees. Õige hirm — see on nagu eeselu mõne jantastlike õuduse walestus. Mõib olla ainult see inimene, kes waimusid kardab ja ühel õõsel neid äkki arwab nägewat, tunneb hirmu kõigi ta wäljaütlemata hirmsustega.“

Mina tundsin kord walge päewa ajal hirmu — seda on nüüd kümme aastat tagasi. Ja mõõdalainud talmel ühel detsembrikuu ööl.

Ja ometi olen ma läbi elanud nii mõnegi juhtumise, kus mind surm luuras. Kord jätkid teerööwliid mu surmukaawatuma maha. Mind mõisteti kui mäsajat puumisurma ja wiisati kord Hiina rannal üle laewa parda merde. Aga kord uskusin, et kadunud olen, ja allusin ilma hirmuta, jah, peaaegu ka ilma kahetsujeta oma jaatuisele.

Hirm on midagi muud!

Kord tundsin ma teda Afrikas, ja ometi on ta põhjamaa laps; päike peletab ta üleüldse eemale nagu udu. Pidage meeles, mu herrad, hommikumaalane ei pea elust juurt lugu; ta on walmis seda warsti ära andma. Ööd on seal walged, ilma wainudeta, ja hinged ei tunne tumedaid fantoome, mis meie pead ja südant põhjamaal raskendawad. Hommikumaal tuntakse wõib olla kohutawust, aga mitte tial hirmu.

Afrika pinnal juhtus mulle järgmine lugu:

Ma reisisin risti ja rästi laiadel maakõrbedel lõuna pool Ouarglat — üks kõige isäralikumatest kohtadest maailmas. Teie tunnete ookeani lõpmata randade ühewärwulist, siledat liiwa. Kujutage enesele nüüd kord ette, et ookean ise on liiwaks muutunud, kui temast hirmus orkaan üle tormas. Kujutage enesele ette kollase liiwa liikumata woogude waikiwat tormi! Nad on mägede kõrgused, need sarnaduseta wood, metsiku kujuga nagu küttest wabasatunud weed ja täis kräsu. Sellele wihasele kuid tummale ja liikumata merele walab lõunamaa lõõmato päike oma hirmujaid piistloodis tulekiri. Peab wahetpidamata neid kulbseid liiwa-woogusid mööda üles ja alla ronima, ilma puhujeta, ilma warjuta. Sobused ägawad, wajuwad põlwini liiwasse, rabelewad sealt jälle lõpmata waewaga wälja, et teiselt poolt mäest jälle komistades alla libiseda.

Meid oli kaks sõpra. Meile järgnesid kahetia ipahi ja neli kaamelit ajajatega. Meie ei rääkinud enam, palatusest maha rõhutud, täiesti wäsinud ja janu pärast kuiwad kui leekiw kõrbe. Üksikult karjatas üks meestest isäralikult; kõik peatasid, meie jäime liikumata seisma, üllatatud äraseletamata imest, mis seal maal reisijatele mitte tundmata ei ole.

Kujagil, meie ligidal, kuid arusaamata kus pool, pöristas trummilööja trummi, — sealsete kõrbe te saladusline trummilööja; ta lõi selgesti, kord elawamalt, wärisevamalt, kord nõrgemini, peatas ja algas siis uuesti oma tondilist tööd.

Araablased filmitsesid üksteist kohudes ja teegi neist ütles oma teeles: Surm on meie

kestel! Ja samal filmapilgul kukkus mu seltsimees, mu sõber, mu wend üle pea hobuse turjalt maha — pätkepiste oli ta elu lõpetanud.

Ja kaks järgnewat tundi, mil ma asjata katkusin sõpra elule äratada, pidin ma wahetpidamata kuulma arusaantut tondilist trummilöömist, ja siis tundsin ma, kudas hirm, õige kohutaw hirm mu kontidesse ronis, armastatud surmukeha filmade ees, siin ärapõlenud, nelja leegimäe wahel seiswas liiwaaugus, kumata tundmata trummilööja siin, kaksjada penikoormat inimeste asufohast laugel, ikka hullumini ja hullumini trummi hakkas pöristama.

Sel päewal mõistsin ma, mis tähendab hirmu tundma . . . Kuid weel paremini õppisin ma seda tundma üks teine kord."

Romandant ütles siin kohal jutustajale:

"Wabandage, mu herra, aga trummilööja? Kes see oli?"

Reisija wastas temale:

"Ei tea. Keegi ei tea seda. Kallawoori juhid, keda see hääl tihti üllatab, ütlewad, see olla kõwendatud, palju korda kordum kaja, mida liiwakõrbe wood ainult ülemäära paifutawad, sest ta tulla sellest, et tuul liiwa kuivanud kohale rabistab, ja tulla alati ainult seal ette, kus kuivanud rohku leidub.

Trummilööja oleks siis mingisugune tooni peegelbuste mitmekordne wiis. Kuid seda kuulsin alles hiljem.

Nüüd jutustan Teile teise loo.

See juhtus mulle mullu talwel ühes metsas Põhja-Prantsusmaal. Öhtu jõudis sel päewal kaks tundi waremalt, nii õime oli taewas.

Keegi talumees juhtis mind kuuskede alt üsna kitsast rada mööda edasi; tuul kohises puudes wihaseft. Wahetewahel nägin ma puulatwade wahelt pakse pilwi taewas, kudas nad tulid ja ruttu jälle põgenesid. Mõnikord paendus terve mets tuule tugewa puhangu järele ihele poole lāngu ja mul hakkas soojadest riieft ja rutuliseft kāigust hoolimata külm.

Meie pidime ihe metsawahi juures öhtust jööma ja öö mööda saatma ja ei wõinud sealt enam laugel olla. Olin sinna jahile tulnud.

Minu juht tõstis aegajalt filmad üles ja jostistas: Paha ilm. Siis jutustas ta mulle inimestest, kelle juures pidime ööd olema. Pe-refonna isa oli kahe aasta eest ihe metsawar-ga maha lastnud ja oli seft jaadit peaft segane, nagu ei suudaks ta kurtwast mälestuseft jagu saada. Tema mõlemad abielus pojad elasid tema juures.

Pimedus oli pak, mina ei wõinud midagi näha, ei oma ees ega kõrwal; ja puud kohise-ft kohutawalt. Wimaft nägin ma tuld ja

warsti koputas mu juht uksele. Kahe naisterahva hääle läbitungiv tiljatus vastas. Siis küsis kramplikult taltsutatud mehe hääle: Kes seal on? Minu juht ütles oma nime. Meie astusime majasse ja seal nägin ma pildi, mida ma ilal ei unusta.

Keegi wanamees, kel lumivalged juuksed ja nõdrameelsed silmad ja laetud püksid käes, seisid tejet kõbki, kuna ta käes tugewat poisisti, terawad kirwed käes, uft walwasid. Pimedas toa nurgas olid ta käes naist põswili maas ja surusid oma näod wastu müüri.

Mina awaldasin oma palwe; wanamees pani püksi seina najale ja käskis minu toa forda seada, kuna aga kumbki naine ei liikunud, ütles ta äkitjelt karedasti: Mina lasjain nimelt kahe aasta eest sel ööl ühe mehe maha. Mine wal aastal tuli ta mulle järele. Täna öösel ootan ma teda jälle ja — ta jatkas toonil, mis mind naeratama pani, — sellepärast oleme piisut erutatud.

Ma rahustasin teda, kudas öskasin, ja olin südames rõõmus, et juht siia juhtusin, kus mul wõimalik oli lord ka ebauslikka inimesi näha. Ma jutustasin lugusid ja suutsingi neid piisut rahustada.

Ahju kõrwal lamas wana, peaaegu pime habemik koer, üks nendest, kes näib olewat tutawasti inimeste jarnane, ja magas, nina läp-padel.

Wäljas mõirgas ifka meel maru ümber wäikeste maja ja läbi ukse kõrwal seiswa neljakandilise waateafna nägin ma lord heleda wälgu walgel, kudas torm wäljas pöösjaid piitutas.

Rõigist katsetest hoolimata tundsin ma, kudas sügaw ahastustunne neid inimesi küttestas. Iga lord, kui jutu lõpetasin, nägin ma, kudas nad kohkunud näol kuulatama jäid. Wiimaks tüdinesin ma jeda tunna hirmu nägemast ja tahtsin magama minna, kui wana metsawahd äkki üles kargas, püüsi kätte wõttis ja lämbunud hääle hüüdis: Seal ta on, seal ta on! Kuuln teda! Naisted langesid jälle nurgas põswili ja peitsid näod kättesse. Pojad kahmasin kirwed kätte. Ma tahtsin weel lord rahustuse katset teha, kui magaw koer korruga ärkas, pea ette sirutas, oma peaaegu kustunud silmadega tulle wähtis ja haledasti huluma hakkas — hulgumine, mis reistja maal tihti jahmatama paneb.

Rõigi filmad pöördusid tema peale; ta ajas enda jalule, nagu wahkis ta mõnda nähtust ja hulus ja wingus, kuna ta karmad püstit tõusid.

Wanamees kahwatas ja kirjendas:

„Ta nuusutab teda — jesi ta oli seal juures, kui ma ta tapjin!“

Ja naisted hakkasid, hirmu pärast hullud, ühes koeraga huluma.

Tahtmata jooksis mul külm wärin üle selja. Koer oli sel tunnil, siin kohal, nende inimeste keskel kole näha.

Tund aega hulus ta, ilma et oleks paigast liikunud, hulus, nagu oleks teda luupaenaja waewanud; ja hirm, kole hirm roomas minuise.

Hirm — mille eest, jeda ma ei tea, aga ma tundsin kohkudes, et ta seal olemas oli.

Meie olime liikumata paigal, surmutahwatud, ootajime midagi kolemat, põhuwal põuel, kõige wäheha kõhina juures märjema hakates. Ja koer hakkas toas ümber hiilima, nuusutas seinu ja wingus wahetpidamata. Ta tegi meid hulluks. Mees, kes mu siia saatnud, kargas tal-le kallale, awas ukse ja likkas ta wälja.

Ta jäi wäljas koge wait ja meiegi ümber walitjes waitus, mis weel hirmsam oli kui koera wingumine. Ja siis äkki kargasime kõik korruga püsti: wäljas libises keegi müüri äärt mööda metja poole, läks uksest mööda ja kobas jeda käega; siis ei kuulnud ma kahe minuti jooksul, mis meid peaaegu hulluks tegid, enam midagi; siis tuli see olewus tagasi, läks jälle müürist mööda ja krabitatas nagu laps naelaga wastu müüri; siis ilmus äkki üks nagu ukse kõrwale waateafna taha, walge pea ja ta käes silma hõõguisid ja ta suust tuli toon — ebamäärane, ümistatud, kaeblik toon.

Hirmus pauk kõmatas läbi kõõgi — wanamees oli lasjainud. Silmapilk tormasid pojad sinna ja panid waateafna kui ka ukse kinni, sinna lauda ja rasket kõõgikappi ette liikates.

Ja ma wannun Teile, püssipantur kuuldes, mida ma ei oodanud, ehmatasin ma nii hirmsasti, käis nii hirmus ahastus läbi hingest ja kehast, et ära tahtsin minestada. Ustusin, et see hirm surma eest oli.

Meie jäime loiduni üles, ei rääkinud, ei liikunud, süda täis pimedat õudust.

Uks juleti alles awada, kui päewawalge juba afnalugi wahelt sisse paistis.

Waateafna all maas lamas wana koer, nina kuulist purustatud.

Ta oli õue aiä alt läbi ukse ette pugunud.“

Rääwitanud näoga mees waitis silmapilgu, siis tähendas ta weel:

„Sel ööl polnud mul ju midagi karta. Kuid parema meelega elassin weel lord läbi kõige hädaohklikumad silmapilgud oma elus, kui selle silmapilgu, mil püssikuul karmase pea wäikeste waateafna taga purustas.“

Wõtmemees.

Bulgaaria kirjaniku **Petto Todorow'i** jutt.

Nüüd wiimaks tuli temagi kätte ford. Kas järgnes temale ema needmine, wõi rõhus teda mõni raske patt — kõik ta pojad ning tütreid olid üksteise järele ta filmade ees kadunud ja ta oli wanana üksi järele jäänud. Jga õhtu, kui mustafilmalised neid, weepanged olal, mööda läksid, nägid nad teda ta üti külje ees istuwat sinawa järwe kaldal, nagu kuulataks ta selgete woogude unelewat kohinat.

Lumedana, nagu uduis, ridanes ta peas minewid. Hädas ja waesuses oli ta noorus närtsinud ja wanadusti ei olnud talle mingisugust rõõmu toonud. Nii tahtis seda tema saatus. Mees oli ta maha jätnud terve karja lastega, üks wähem kui teine. Ja ta ei olnud enesele lubanud ei süüa ega und, ainult et nende eest hoolt kanda.

Wiimaks oli ka Peetrus juureks sirgunud, aga kui ta juba wõis enesele hakata leiba teenima ja isa ametit jatkata, seal pööras ta temale selja ja rändas wälja laia maailma — tema poolt ei olnud tal enam midagi enam abi loota.

Kui inimesed olid Spetaja risti lõõnud ja ta jüngrid taga kiusasid, siis kadus wanaeide wiimane rahu; ikka jälle pidi ta poega warjama ja tema eest hoolitsema. Ja sellest ei olnud weel küll: sugulased ja sõbrad tulid alati tema juure ja haawasid teda oma kõnega ilma ilma.

„Sinu pojast on päris hulguis saanud,“ ütlesid ühed.

„Tema õõnestab riigi alust, tekitab maailmas pahandust,“ kirustid teised.

Peaks Peetrus rahu leida suurte herrade eest, küll siis ka tema ema põli jälle paraneks, mõtles eit.

Ja Peetrus põgenes kaugele, kaugele maa- le ning ei tulnud enam tagasi. Ja et ema kurbust suurendada, tuli üks teade teise järele: üks oli kuulnud, nad ajanud teda taga ja tahtwat teda kiwidega surmits wifata, teine jutustas, woorimehed leidnud ta kusalgil koduta hulkumast; ja ford tuli hilja õõsel keegi rändaja ning tõi koleda teade, mis ema südame puruks kiskus: kangel Rooma riigis olla keisri teenrid Peetruse kinni wõtnud ja ta ühes seltsimeestega elusalt risti lõõnud...

„Mis jai ta elust? Ei tal olnud noorust ega rahu!“ ohtas waene ema, ja nagu kuulataks ta sügise kohinat, jäi ta ukselewele seisma.

Megamööda tulid neid kaewult tagasi; kuldne eha wärwis lehtis puid ja kaugeft kajas

karjakellade heli, Jssanda hana poolt lähenes rong hobueeslid, kes, oliwi- ja pommerantfikorwid seljas, pikkamisi oma pikka teed edasi janunusid.

Üks wana walge habemega woorimees istus ta läwele natukeseks puhkama ja ütles temale tafakesi:

„Waata, kes teda elus taga kiusasid ja ta risti lõid, on maa pealt kadunud ja neist ei jää jälgegi järele, aga sinu poja on nad teinud pühaks ja taewane Jumal on temale annud taewariigi wõtmed.“

„Ah, kui tal sealgi ilmas rahu on,“ ohtas ema. Ja alles hilja õõsel, kui kõik ju magasid, läks Peetruse ema oma wäikesesse kalaonni.

Sadas wilu sügiswihma ja külm tuul koputas nagu hilne rändaja ukse ja afende peale. Wanaeit läks kolde ligidal seiswale ajemele ja ainult üks mõte pattus talle troosti: on ta poial taewariigis niifugune seisukord, ega ta siis ka oma ema hädasse ei jäta.

Ja kui ta nii järele mõtles, siis tuli talle mõnikord ka soom, Jumala juure jõuda, et seal poja seltsis wiibida . . .

Kui ta aga ühel udusel talweõhtul tundis oma wiimast tundi lähenevat ja surma külmus juba ta kehasse tekkis, jai talle kõik maine walu ja häda weel ford armsaks; ta lõi risti ette ja palwetas pühapildi ees, et Jumal ta elupäemi weel wifendaks, wähemalt ülestõusmise pühani . . .

Alga ta oli juba teel ja weel enne koitu jõudis ta taewariigi wärwama ette.

Täiskuu paistis weel nõiduslikus ilus, sinikal taewandõlwiil wilkufid unised tähesilnad, selge jõgi wulipes jaladuslikku juttu westes kasteeste kollaste wahel.

„Nad magawad raskesti, aga Jumal andku mulle andeks, ma ei wõi hommikuni oodata, waid aratan nad üles,“ ütles eit.

Ja koputas wärwama.

Sügawasti ja rahulikult uinufid õiglased — mingisugune pilge ega tigeuus ei eksttanud siin nende rahu.

Eit kuulatas, pööras siia ja sinna. Keegi ei ilmunud.

Ta koputas kõwemini.

„No noh, kes on siis see rahutu küllaline! Ja küdas ta koputab! Nagu ei oleks tal põrmu- gi aega oodata!“

Püha Peetrus tõusis üles ja hõõrus unifeid silmi. Siis wõttis ta wõtme ja läks ust awama.

„Kes seal nii hilja tuleb?“ küsis ta ja pistis wõtme lukku.

„Ära pane pahaks, Peetrus, mina olen see! Kas sa mind ei tunne? Sinu ema . . .“ ütles wäljast hädaline hääl.

„Ah sina oled see, ema?“

Peetruse kulmud läksid kirpa ja ta jäi seis- ma. Ta kehast käis palaw hoog läbi ja ta tõm- bas käed rusikasse, nagu oleks ta tahtnud ene- sele rohkem jõudu koguda. Kui oligi see ta ema, siisje lasta ta teda ometi ei tohtinud! Sellepä- rast oligi Jumal talle taewariigi wõtmed an- nud, et ta ainult õiguse lasteks walitseda, üks- kõik, kes ta ees ka seisis!

„Patustele pole Jumala juures paika!“ üt- les ta ja tõstis käe üles.

„Mis? Minul ei ole siin paika?“ küsis ema ja astus samm u tagasi.

„Mis ja oled küllwanud, jeda pead ja ka lõi- kama. Jumal on sinu reale wäga, wäga pa- hane. Kuivalju waeseid oled ja hukutanud, kuivalju õnnetuud oma ukse eest tagasi saatnud ja iial ei ole ju süda sind ajanud mõnda waest aitama . . .“

„Mis? Ka siin hakkad sa jälle waestega peale?“ hüüdis eit ja tal oli, nagu wõtaks kee- gi ta kõrist kinni.

Hoeg aga ütles rahulifult:

„Kui meil oli pood teelaskmel, kui sinna tu- lid kannmehed ja rikkad nooredmehed, siis wa- lasid ja neile alati täiest waadist, aga kui taht- sid waesed inimesed osta õli, siis mõõtsid ja neile ikka wale mõõdnuga. Terwete külale se- gasid ja telliskivi pulbrit manna sisse, puista- sid tuhka jahusje ja panid wett piima hulka. Sa käisid wõõras tiigis kalal ja wõtsid kalu wõõ- rast wõrgust, ja iial ei saanud ju himu täis.“

„Need siis ongi minu rasked patud?“ ütles eit ja pani käed rinnale risti. „Arwajin, et kui Jumal sinu siia niisugusele kohale on pan- nud, ja siis wähemalt targaaks oled saanud, et mina nüüd sestki ilmas wõitsin rõõmjasti ela- da, aga sa oled samaks jäänud. Sa laud mul- le mu patud ette, aga kas oled sa ü h e g i lapse üles kaswatanud? Oled ja maja pidanud? Oli sul maailmas oma kolle, et ja tead, kudas lapsi toidetaks ja kaswatataks? Kas tulid kordki mind aitama, mu tööd kergendama, et ma oleksin wõinud puhata ja oma hinge õnnis- tuse peale mõelda? Kui sina rahutult ringi rändasid, kas muretjes keegi teine sinu eest ja andis sulle peawarju? Minu kaelas istusid ja ikka. Sina wõtsid järgi seljast ja andsid waes- tele, sest mina olin ta kudinud ja õnnelnud! Aga kui sa mind sisse ei lasse, ei palu ma ka, olen hädaga harjunud . . .“

Ta tegi käega tõrjuwa, pahandawa liigutu- se ja läks wälja pimedasse öösse, mõõda teed,

mis pörgusse wiis — pörgusse, mis taewariigi all kees.

Peetrus jäi tardumult seisma. Kas tahtis Jumal temale siingi weel sügawat walu ja rasket katsumist saata?

Wiimaks ometi ärkas ta tardumusest ja is- tus tammne alla, mis taewariigi aiawarawa ees unes. Koit hakkas kumama, lehed lõid kahi- jema ja hakkasid põlistest aegadest juttu westma.

Jäst oli tal ainult ebamäärane mälestus, kudas ta teda oli kaasa wõtnud kalale minnes. Ema oli ta üles kaswatanud, tema eest hoolit- senud, ja kõik lootused tema peale pannud; me- heks sirgudes pidi last temale ja õdedele ning wendadele saama tugi. Ja kui ta wana paadi järwele jõudnud ja oma esimehe leiwa ise tee- nis, näis majasje olewat tulnud rõõm. Ema oli õnnelik, isegi üleadsed ja juugulased tundsid nende õnne üle rõõmu. Aga siis tuli Õpetaja nende külle ja hakkas imet tegema. Noored ja wanad läksid temale järwle. Ja tema, Peetrus- ki, pühenbas enda ta teenistusele, et surra usus temasje, sest tema juures elas walgus ja tõde...

„Ka mina suren,“ hüüdis ema, „kas ar- wad, et maailm mulle nii armas on? Kui aga surm tuleks . . . aga kelle hoole jätan ma oma alaealised lapsed? Kes muretseb nende eest?“

Peetrus ei tahtnud teda kuulda. Ühed ni- metasid teda hulguisets, teised narris. Tema ei wankunud. Igal pool kuulutas ta Jumala sõna ja kannatas oma Õpetaja pärast nalga ja külla. Kui tihti oli ta paljalt ja nalginult ta- gaksi tuluud, et ford jälle oma ema näha, ja kui ta siis narudes ema ette astus, siis nuttis ema, kuid wõttis ta ikkagi jälle wastu. Ja kui ta nägi, kudas ta wana ema ennast waewas, et puuduse üle mõitu saada, siis oli ta süda tihti rasketks läinud ja nii mõniigi ford oli talle mõ- te tulnud, paigale jääda ja emafest aidata. Aga kas ei olnud Õpetaja ütelnud: kes ema ja isa armastab, argu käigu minu järel? . . .

Juba wabises koit taewas, lilled teretasid üksksteist, linnud laulsid ja kõik tõusid üles päi- kest teretama. Üksteije järwle tulid pimedate ja halwatute, wiigaste ja nõrkade read endid pese- ma hõbedases jões, mis kaldal kaswawaid lille- sid niisutas ja nende terwitused kaasa kandis. Ja waata, seal ilmus kõrguse finistest kuristik- kudest päike, kõlas rõõmus hommikupalwe ja igalt poolt ilmusid õiglaste karjad ja kõik imes- tasid ja ei suutnud aimata, mis püha Peetrust wõis olla haawanud, sest et tal nagu patusel pea worus oli.

„Jumal andis talle siin ju ometi esimehe koha . . .“

„Surwastagu patused . . . ütles üks wae-

ne karjane oma kõrval seiswale hallile kirikuwanemale.

„Ah,“ ohkas see ja waatas üles, „kui Zumal ju on pannud siia ja sulle annud kõige ilusama paiga ja sulle tuleb siis meele, et sa patune oled . . .“

„Oh, kui ma oleksin patune, kas oleks Zumal mu siis siia lastanud?“ pööras keegi kerjus tema poole.

Peetrus waatas kulmude alt nende poole ja ei lausunud midagi. Ja kõik tehitasid olgu ja ei saanud aru.

„Mina saatsin täna õõjel oma ema wärawa tagast tagasi, selle, kes minu eest eluaeg waema näinud ja murest wananenud . . . mina pean olema siin ja tema . . .“ ta ei lõpetanud.

Müüd astus keegi narume mustlasecit ta juure:

„Aman julle nõu, püha Peetrus“, ütles ta ja otstis midagi oma räbalasest kotist, „palusin kord sinu emalt weidite willu, siin nad on, mine ja tõmba ta nende abil põrgust wälja; kui ta nende andmist ei kahetse, ei katke lõng mitte“.

Ja püha mees wõttis lõnga ja läks põrgusse. Seal walitses pime õõ. Juba kaugelt oli kuulda rikaste prassiijate ja tarkade meeste kõwa juttu.

Ja kui Peetrus jälle ilmus, oli ema tema kannul. Lõng pidas. Emal ei olnud kahju autud lõngast.

Lumekõrbete õõ.

Soome luuletaja V. Kaukonen.

Lumekõrbete waikne ja wallutaw õõ.

*Puud kõrguses suudlewad taewast,
warjud waowad, wäljaspool waewast
kõrgel põliste küünalde wirwendaw wõõ.*

*Üles kõrgele waimu wallutab tee,
süda ülewast wärinast täitub,
maa wõitlus kõik wäiksena näitub,
kui oleks kõik tühi unistus see!*

Lumekõrbete waikne ja wallutaw õõ.

*Kogu loodus tundumas taewas . . .
Süda, unusta hädad siin waewas,
õõ waldawas waikuses waiksesti löõ!*

India hauasammad.

Saksa kirjandiku Thea von Harbou romaan.

4.

„Urge ehmatage“, ütles, radishah, „Teie peate väikeste elemandiratu tegema. Mohamed ben Hassan on aristokraat ja peab häid kombeid tähtjaks. Tema ei annaks seda mulle iial andeks, kui ma selle maa würstina teijiti tuleksin, kui elewandi turjal. Et ta mind siis selle eest kolmesaja protsendiga, mis ta kaubale juure wiiskas, karistaks, siis pean sel sõidul pühalik olema ja annan Teile nõu, samuti teha. Et sõit lühike, siis pääsete wististi me-rehaingusest, mis muidu iga eurooplane läbi teeb, kui ta esimest korda niisuguse wankuwa hiiglaste seljas istub.“

„Ma loodan, et Teile häbi ei tee“, wastas FÜRBRINGER.

Kõrwalukustawa kirjaga saatjate poolt, kelle hull samm-sammult lasmas ja sõidu läbi tänawate looduslikuks sündmuseks tegi, hakkasid elewandid liikuma ja tammusid, lottisid keerutades ja kõrwu üles-alla liigutades, läbi tolm.

See oli esimene kord, et FÜRBRINGER nii määratu suure loomakeha turja kõrgusest alla waatas, ja kuna ta seda tegi ja kandwa hiiglaste liikumist kui wangistatud lainete loojumist oma all tundis, jai ta äkki aru hirmjast ütskõikjusest, millega minewiku walitsejad inimeste tehasid oma elewandidel lastid jalga-dega pudruks tallata. Ei leidnud ühendust tänawate tolmus asuwate olewuste ja kuninglikkude hiiglaste turjal istujate wahel. Nimekast peast tammudes, nagu saatust, said käsuandjate sõnakuulelikud loomad alamatele õnnetusjeks, ja see õnnetus tallas nad surruks ning jättis ratsanikkude känd puhtaks.

Rongi juhid kirjendajid, nagu wihajed kuldid, märgiks, et sihil oldi. Elewandid langesid põlwili, ja FÜRBRINGER päästis enda hüppe abil, mis enam osawust kui auwäärilikust ilmutas, hädaohust, oma elewandi kõrwade wahelt üle otjaesijele alla libijeda.

Loomade wihane pajundamine segines kõlawate inimeste häälega.

Würosti tee rjoofis ühe maja ukse juure. Maja oli lauri laadi ehitatud, afendeta, ja näitas, nagu pööraks ta täna tänawal kõndiwale rahwale selja. Teener pörutas rusikatega wärnwa pihta, südisti, julgesti, teenistuse õhinal. Ta kirjendas midagi, mida FÜRBRINGER ei mõistnud, aga see kõlas nagu waimu wäljatsumine.

„Meil peab kannatust olema“, ütles würost FÜRBRINGERI poole pöördes. „Mohamed ben Hassan arwaks seda enesejst lugupidamise puu-

duks, kui ta ukse jalamaid lajeks awada, kuigi ma kindel olen, et see kelm meie tuleku wastu juba wähemalt tund aega on ette walmistanud. Kudas ta seda wõimalikuks teeb, on tema saladus; arwatawasti annab ta oma jala-agentidele hea tahu, aga wõimata on Mohamed ben Hassanit elus millegiga üllatada.“

Tal oli wiimane sõna alles juus, kui üks, mille ees nad oodates seijid, tähendusrikkalt nagu oleks ta üks üheksandaesse taemasse, mis prohweeti wäljawalitutele hoitud, awanes, ja läwese, tõrwikandjate saatel, üks noor pois ilmus.

Pois langes würosti ette põlwili ja ümises teretuje, mis mõnda jumalust näis wamutawat, et see Gshnapuri würosti wastu õige ja eriti armastuswääriline oleks.

Würost pööras pead õige lühikeste nõkuga.

„Ramigani!“ hüüdis ta.

Ramigani libijes rahwa hulgast wälja ja tõstis isanda ees känd otjaesijele. Tal oli nähtawasti oskus isennast kohale nõiduda, kui teda hüüti. Muidu oli ta aga nagu wari tuules.

„Ramigani, sina pead meie wõõrale tõlgiks olema“, ütles würost.

„Tanan, kõrgus“, ütles FÜRBRINGER.

Ramigani astus wäikides tema kõrwale. Ta täitis oma kohust, mis tema peale pandud, hea masina täpipealsusega; ta jumi kustus selle juures täiesti, kuna higi ta otjaesijele ilmud, nii et ta otjekui waimuhaige wälja nägi. Ta wõhtis liikumata filmil oma ette ühjujese ja liigutas hunli, nagu räägiks wõõras waim ta juust.

„Tõuse üles, noor shataal“, ütles würost maaslamajale. „On su isand kodus?“

„Wõta armulikult oma wiimase sulase läwest üle astuda, o würost!“ hüüdis noor pois, kelle filmist muigamine wälja hirwitas. „Sinu tuleku arm kojutab minu isanda südant ja teeb ta päewad kahetordjeks.“

„Eiis saamad ta pärijad mind kiruma“, tähendas würost. „Mine ees, pois! Meie ei taha sinu kästija kannatust wõituda, jst ta taksuks seda meie rahakotile. Edasi!“

Pois kuulis sõna ja tõrwikandjad astusid pimedasse kaitu, mis wähematti ei näidanud teadwat, mis päewawalgus tähendab.

Würost pööras FÜRBRINGERI poole ja jai tema kõrwale:

„Nüüd pange tähele!“ ütles ta oma iluja uaeratuslega ja wiiskas sigareti maha.

„Nüüd lahume Indiast ja jõuame wõõrale maale, mida ma armastan ja ta Teile saate

armastama, sest ta on ilus, kurwameelne ja — wälja arwatud ta omaniku kelmus — libeduseta muinasjuttude maa. Maja, mille ees peatasime, on Mohamed ben Hassani maja. Arwatakse wahemalt selleks. Aga ta on sama wahje tema oma ja kui tempel taewas on. Kui jeda wanameest näete, ütlete: See on Abram Mamre tammikust, kui ta üles tõusis oma jumalikka wõõraid wastu wõtma. Ta on õpetlane ja waidleb koraaniga. Ta on Meikas püha taewu wett joonud ja tal on Araabia weri sama wõltsimata soontes nagu ta prohwetil, kelle nimi tal on. Ta uhtus on möödu ta nagu ta rüütlimeel. Kesk-Judiat, linna ja oma maja on ta ikka weel mees kõrbest, kes telgis elab ja kellele isegi jumawaenlane seal wõõraks ja sõbraks saab. Mulle teeb löbu temaga tülisje sattuda, kuigi ma selle juures kaotan, sest et ta siis kõik oma erootilised sajatüswormelid Sarun al Raschidi ja suure pillaja Zobeide ajast ette toob. Rahju, et Teie ise temaga ei saa kaubelda. Aga Teil on ülihea tõlk... Kuulde ja, Kamigani? Ma soowin enesele täna õhtul põhjust sinuga rahulolemisteks."

"Sa oled käskinud, herra!" imises teener.

"Olge ettewaatlik — maa-alustel käitudel on omad tujud," jatkas radshah. "Mohamed ben Hassanil on stiilitunnet ja ta on pealgi ojanud käiku, mis tema kõige pühama sje paika wiib, elektriga walgustada. Need reas tõrwitud on wäga meeoleurikkad ja üliwäga ekspiradabele wiivad; wõiksin wanduda, et me juba kaks korda jamaft kohast oleme mööda käinud. Pealegi peab wana wastu õiglase olema! Kel keldrites nii palju warandusi on, et ta kõik selle maa jumalused uuesti wõib ehtida, — mis palju tähendab —, sel on ka õigus oma majast effiaeda teha."

"Siin on imelik niiste", tähendas Fürbringer, käega müüri katsudes.

Radshah kehitas õlgu.

"Kes teab — wahelt on wana ettewalmitusi teinud, et kõik käigud häda korral wõib wee alla lasta. Tema tõu suurejoonelus tuleks siingi ilmiks."

Moor poisjs, kes nende ees sammunud, jäi keskele ühe seina ette seisma, kutsus käega märku andes tõrwitufandjad kohale ja koputas kivi pihta.

"Nüüd tuleb Ali Baba ja nelikümmend rööwliit", tähendas würst poolwaljusti. "Urge laske ennast üllatada, herra Fürbringer. Hea näitemängu juures käib hea efitus. Meie oleme kord juba Mohammed ben Hassani stiilitunnet kiites nimetanud."

Nüüd oli awanenud, ilma et Fürbringeril õnne oleks olnud tähele panna: mil wiisil. Kus kivi oli seisnud, oli nüüd awaus. Selle

taga põles tuli. Messingist ampel Damasku-sest rippus laest alla; põlew õli laotas laiali wõõrast, uinutawat lõhna. Just ampeli kohal põrandal seisjs waiw — palwewaiw aastajast, mil enesje jawks palju aega oli. Ta wärwid olid peaaegu kustunud.

Ampeli all waiwal seisjs üks mees. Ta burnus oli walge; ta kandis rohelist turbani, — mida ainult prohwetil järeksulijad tohiwad kanda.

"Sa pead olema mulle teretulemast, o würst!" teretas wana, käsi pühalikult üles tõstes.

Kamigani algas oma tööd. Ja kuna Fürbringer tema kiiret ja wäga terawat sofistamist kuulas ja ühtlasi tähele pani wõõraid hääli, mis Mohammed ben Hassan würstiga wahetas, kuna ta õli lõhna sisse hingas ja amplil wirwendawal walgulsel mõlemaid mehi filmas, kes wastastikku üksksteist teretasid, oli tal, nagu seisats ta ise ühe jõe kaldal, mis laialt woolates tema ilma teiste ilmaft lahutas, nii et ta kõik, mis need ütlesid ja tegid, tundis nagu läbi selle jõe kohina.

"Ma tänan sind, oh mu sõber Mohammed ben Hassan", algas würst, oma alati piisut pilkawale häälele uut hoogu andes, "et ja mind wääriliseks oled arwanud oma majasje lasta, kus ma sinu uusi warandusi, mis ju tarkus mõitnud, kohin imestada. Mina ei tulnud õstma, ja juweelikaupeemeste kroon, sest nagu ja ise tead, seisawad mu templites kalliskiwid, mille eest sulle tänu mõlgnen, nagu teistes templites lehmas-jõnnik seisab. Ma toon sulle ühe sõbra, kes maailma on läbi rännanud päikese loodest päikese tõusuni ja ta imesid tunneb, nii et neist juba wäsinud on. Aga mina ütlesin temale, et tal üks ime alles nägemata on: sinu warakambriid, oh Mohammed ben Hassan! Ja ma palun sind, et ja talle nüüd näitaksid, et ta süda ennast neis joo wastaks ja Sumalat tänaks, kes inimese kõige selle toreduse isandaks on teinud."

Muhammed ben Hassan noogutas oma wana pead; ta elawad, kawalad filmad wahtisid üle würsti õla.

"Õnnistus tulgu sinu peale, oh mu poeg!" ütles ta löbu ja awaäärilikuse wahel. "Sinu tuleku tund olgu minu mälestuse raamatusse tulud tähtedega üles kirjutatud."

Fürbringer kumardas tummalt; selle juures jõudis ta selgusele, et Hommik- ja Öhtumaa kumardused kaks asja on, mille wahel sugulust ei ole. Ta tundis, et punastas, ja hammustas huuli.

Mohammed ben Hassani märguande peale tõid teenrid kaks täistopitud piipu ja waseft waagna, millel puusjed õõgusid, ning ümmar-

guje messingist laua, mille peal umbes kaks-kümmend imepisikest tassit musta kohwiga seisid.

„Istuge!“ palus Mohammed ben Hasjan.

Teenrid nihutasid madalad polstrid seinete äärest lähemale; kolm meest istusid. Suijeta-mise ajal walitses täielik waikus ja tõsidus.

Kui igaüks neist wiis wõi kuus sõrmkübara suuruselt tassit olid tühendanud ja kolm piibutäit tubakat ära põletanud, plakutas Mohammed ben Hasjan käsi ja tõusis üles.

„Kui jee sinu kõrgujele meeldib, oh mu würrt, siis tahan ma sinu sõbrale, keda Jumal õnnistagu, oma maja waeleid warandusi näidata; aga ma palun sind, kuna tema minu keelt ja mina tema keelt ei oska, temale ütelda, jeda teen ma ainult jellepärast, et sinu tahtmist täita, aga mitte jellepärast, et ma usun, nagu oleks jee kõik waatamise wääriline.“

„Sinu alandlikkus surub täielikkuse pitsati sinu woorustele, oh Mohammed ben Hasjan“, wastas würrt. „Sa lubad, et meie sinu waranduste wäärilise üle otjustades teisele arwamisele jääme. Ole nii lahke ja juhi meid ise oma hiilgawate toreduste tubadesse ja luba, et Ramigani meid saadab! Tema on juuks ja kõrwaks minu sõbrale, kes sinu maal wõõras on.“

„Kaugel olgu minust mõnda sinu joowi mitte kuulda, oh mu würrt“, ütles wanamees, käsi üles tõstes. „Mga kas sinu teener wai-kib?“

„Wai-kib“, wastas würrt lühidalt.

Ramigani tõlkis küsimuse ja wastuse, nagu ei tunnekski ta inimest, kellest räägiti. Ta otsaesine oli higiga kaetud.

Moslem kummardas; ta näol oli täiesti rahuldatus isne, nagu oleks würrsti sõnades wanne peitunud.

Nad lahtusid toast ja astusid kättu, mida tõrwikud ja õlilambid walgustasid; sammusid teda mööda edasi, ilma et neile kedagi oleks wastu tulnud. Nii tihti kui nad mõne käänatu kohta jõudsid wõi mõnest uksest läbi läksid, kõlas, nagu nende jalgade põrumusest tekitatud, kella heli. See näis kufagil sügawas ruumis rippumat ja oli lõwa ja tume nagu Buddha usu templi-kell. Wilmaks järgnesid käänatud nii rutu, et kellaheli kella löömiseks kaswas; mille jõud müüri kiwa ahwardas raajustada.

Rannatu järele, mille pikkuft FÜRBRINGER wälja arwata ei osanud, läks tee mäest alla sügawusse; igal sammul teatas neid kellaheli, nii et lõpuks paistis, nagu kustuts nad helide merde.

FÜRBRINGER kuulis oma taga RAMIGANI

hingamist itta ägedamaks muutuvat; ta pööras ümber. Indialase filmad kirendasid hirmust.

„Mis jul on?“ küsis FÜRBRINGER.

Indialane tõstis pea üles. Ühe tõrwiku walgus langes ta näole. See oli täitja tühi. Ja mees waatas kühjale aruajamatusena otja.

„Sahib?“

FÜRBRINGER raputas pead.

„Ei midagi“, ütles ta.

Nad olid trepi otja juure jõudnud ja seisid wõlwaluses, mille kõrgus pimedusse kadus. Wõlwalune oli nii juur, et selles mõni tempel oleks wõinud kohta leida. Tõrwikud seinte ääres andsid palju wähem walgust, kui ta tarwitas. Mitte kaugel trepist, kahe mehe kõrgusel, rippus kell, mille hiiglasuur brongsrüüt itta weel jumises ja wärijes.

Ramigani filmitses neid ebaufklitu hirmuga. Ta wärmitumad huuled jostistasid alataja palweid.

„See jiu on kõige pühim eesrnum“, tähendas würrt FÜRBRINGERI poole pöördes. Hoidke oma filmad kinni — Teile on neid waja.“

Mohammed ben Hasjan hüüdis midagi ja tõstis käed üles.

„Mina tunnistatan: Ei ole teist jumalat peale jumala, ja Mohammed on tema kuulutaja!“

Ta hääle hüie tõusis kohinaks kõrguses. Oli, nagu ütles wõlwi warjud temale ta tunnistuse järele.

Wanamees awas uffe, mis kitsana ja madalana müüri kiwisse lõikas. Keegi ei oleks jeda leida wõinud, kes teda ei tunnud.

„Istuge jisse, mu sõbrad“, ütles ta maheda sti.

FÜRBRINGER läks würrstile järele. Ta jäi just läwe juure seisma, waatas ringi ja pigistas filmad kinni. Ta awas nad jälle ja tõstis käed nende kaitseks üles.

„Kas ma Teile ei ütelnud, et Teie peate filmad kinni hoidma“, ütles würrt just tema tõrwal.

FÜRBRINGER ei wastanud midagi. Ta nägi jegaselt moslemi kaju, kes temast kaugenes ja madala ruumi keskpaika otjis, kuhu ta maha istus, jalgu ristis pannes, ja liikumatuna istuma jäi. Ta nägi nagu läbi udu würrsti nägu, kus wali, wastik naeratus walitses, kuna ta teda filmitses; ja ta nägi Ramigani, kes ta pahemal pool seisis lahtisel juul, mille ümber warahimu tufsus, kuna ta ringi wahtis.

See tummalt küsendaw warahimu tegi FÜRBRINGERI kaineks. Indialane aratas eurooplase. Ta nägi asju, mis enda temale paljasta-

nud, nagu oleks ta nad enesest eemale lükanud, et neid parem oleks filmitseda.

Ruum, kuhu nad sisse astunud, käis juuruse poolest jellest, kust nad praegu lahkunud, peaaegu veel üle, aga ta oli maevast pool nii kõrge. Tema põles nii palju lampe, et ruumis mingisugust varju ei leidunud — jee oli otse hommitumaa valgus. Ruumi seinad olid tühjad, silitamata, mustatäpilisest marmorist. Põrandal oli hult waipe.

Uga waihad kadusid peaaegu ära laiade waagende külluse alla, mis, äär äärel kinni, tema peal seisid; ja kõit need waagnad olid kõige kallimast metallist tehtud. Seal järas walge hõbe halli kõrwal, punane kuld haiglaselt tahwatumana kulla ja tumerohelise brongsi kõrwal.

Uga waagen, mida ükski naisterahwas ei oleks jaksanud üles tõsta, oli täidetud walitud kalliskiwidega ja pool-kalliskiwidega, lahtiste ja warjatutega, hirsetera juurusest kuni maisitera juuruseni, ja kuld-topaasidest oli palju, mis juuremad olid kui antiloope pruunid silmad.

„Kas ujute“, ütles würst nii waljusti, nagu oleks ta teda hüüda tahtnud, „et kiwid küllalt ilusad on ühe würstinna nime marmorise kirjutamisets?“

„Nad oleks küllalt ilusad elawate ehtimisets“, wastas Gürbringer tõsijelt.

„Jah. Wanamehel on kõige tugewamad siledemad India kiwikaupmeestega . . . Uga ärme näitame temale oma meeldimist nii selgesti! Uga waimustuje sõna maksab mulle tuhat ruupiat enam, ja ta ei ole nii kui nii odaw! . . .“

Ta sammus wanamehe juure.

Mohammed filmitses teda tähspanelikult.

„Palu oma sõpra, et temagi minu juure istuks, oh minu sõber!“ ütles ta mahedasti.

„Minu sõber ei istu mitte sinu juure, ja juweelikaupmeeste kroon“, wastas radshah, „sest ta teab, et sa temale veel laugelki oma kõige ilusamaid warandusi pole näidanud. Ära ole ihne oma toredustega, oh sa jumala wäljawalitud mees! Ja ära tee mulle häbi, sest ma ütlesin, et ta näha saab seda, mida ta veel iial pole näinud! Mis sinu kuldwaagendes peitub, pole sugugi enam wäärt kui jee, mis minu wiisjada hobust oma filma koobasest kannawad. Minu tantšjannade ninatõrmetes kiirgawad juremad smaragdib kui ma siin näen, ja nende käemõrud on raskeid tähesafiriidest, mil omataolised puuduwad kõigist nende hulgas, mis ma siin näen. Mul oleks häbi oma naistele pakkuda, mis sina siin meie ette laiali laotad, nagu oleks kõif jee wäga

ilus; sest kõige wiimane nendest ütles: „Häbi ihnjaksjäänule!““

„Sinu sõber mõtleb teisiti, oh würst!“ ütles kaupmees kawala naeratuwega. „Tema silmad rõõmustawad selle üle, mis näewad.“

„Minu sõber, oh Mohammed ben Hasjan, on wäga wiisakas mees ja ei näitaks oma pettumust, kui ta ka juurem oleks minu inestusest sinu üle! Luba mul sinu prohwetit habeme juures wanduda, et minu kannatus õige pea lõpeb. Mina ei ole mitte siia tulnud, oma kõige paremal elewandil ratsutades nagu pidule ja samuti pole ma oma sõpra läbi tolmu ja palama päikese siia toonud selleks, et sinu juures, ja kõigi juweelide kaupmeeste päril, pettumuse osalijeks saada. Sa saatsid minu juure lästjala, kel juurem oli, mille ta laiali ajas kõrwuni, et mulle ütelda, sinul olla forda läinud kalliskiwide warandust omandada, mille hiilguje kõrwal tähtede hiilguks kustuwat. Mina tulin sellepärast, et sinu sõnu uskusin ja sinu kuulsust tahtsin kuulutada oma sõbra juure läbi, ja mis ma nüüd leian? Saad ibn Sajid, juweelikaupmees, kes Gopurah kaldal elab, on omas wäikestes poes rikkam ilusamate kiwide poolest kui sina, Mohammed ben Hasjan, siin ses kittlewas keldris.“

„Allah hoidku sinu filmi, oh würst!“ hüüdis Mohammed ben Hasjan pahajena. „Saad ibn Sajid on must noor koer ja peapetis, kes oma pattude pärast jurmajallalt alla peab kukkuma pürgusje, kus kuradipead puude otjast kaswawad. Kui sa tema haigewas poes üheainja niijuguse kiwi leiad nagu see siin, oh sa kõige õiglasem kõigist würstidest — ühe rubiini, nagu jee siin, mis tuisidame suurune on — ühe kiwi, nagu siin jee topaas, mis pruuni tule keraks muutus — ühe opaali, nagu jee, mille minu käsi iluja täiuse waagnaks teeb; huri lahkuks paradisiist ja tuleks maa peale tagasi, et teda omandada . . . Kui sa kiwi leiad, mis selle kõige pisema kiwi kõrwal wiitjaks liiwateraks ei muutu, oh mu würst, siis peawad minu lapsed ja lapselapsed Mohammed ben Hasjani nime wälja silitama ja ta peale waade naisie naeruks saama!“

„Ära lobije, oh mu sõber Mohammed, waid tõuje üles ja too mulle, mis enam wäärt on kui jee, mis näen! Wõi, minu pea juures, mina pööran ümber ja lähen Saad ibn Sajidi juure ja teen su terwes Eshnapuris naeruwäärilijeks“, ütles würst.

Mohammed ben Hasjan tõmbas pea õlade wahela ja wahtis würstile, kes ta ette seisma jäänud, näkku. Tema näost ei paistnud wahematki wiha ega meelepaha; ta oli wäga kawal

ja ta filmad — kavalad linnufilmad — naeratafild.

„Tahad ja osta“, mis sulle näitan, oh würrt?“ küsis ta lahkesti.

„Tahad ja mulle tingimisi teha, Mohammed ben Hasjan?“

„Mina näitan ainult sellele, kes ostab, oh ja päite walitsejate hulgas!“

„Ja mina ostan ainult, mis ma olen näinud, oh ja kroonijuwel kõigi kaupmeeste keskel!“

Mohammed ben Hasjan tõusis kaunis kärme sti üles.

„Ma toon sulle need warandused, mille küljes mu süda ripub, oh würrt, nii et ma neist ainult waewaga tahaks lahkuda, ja nende jumalik täius saab sinult mõistuse rõõwima!“

„Ära jeda looda, oh mu sõber Mohammed ben Hasjan!“ hüüdis würrt temale järele, kui wanamees ruttu mõlwi alt wälja läks ja ukse oma taga lahti jättis. „Minule jääb ikka weel küllalt mõistust järele sinu wastu walwel olla, sest sina, ja suurepäraline, armastad prohwetit appi kutuda, kui sulle tema abi mõne pettuse juures tarwis läheb.“

Ei olnud kuulda, kas moslem wastas, sest kui ta mõne sammu oli teinud kõrvaltuppa, siis hakkas kell uuesti kõlijema ja see kõla neelas iga teije hääle ära.

„Aus ettewaatuse abinõu wanamehe poolt“, jostistas würrt Fürbringerile kõrwa. „Tema on wiimajel ajal dige umbujlikuks jäänud...“

Fürbringer waatas wärstlike näkku, tahatis midagi wastata, ei teinud jeda aga mitte. Ta jälgis radshahi pikku.

See pilt filmitjes Ramiganit.

Indialane seisis mõlwialuse ukse kõrwal rippuail kätel ja lahthjel juul. Tema walged, nagu lihwitud hambad hirwitafid kullahäälele wastu. Wihafelt. Ta filmad näisid enam uimastatud kui pimestatud olewat kalliskiwide nägemisest, mille kiirtewihud tufjudes üles taewa poole tõusid, kui warjuta walgus neid tabas. Oli, nagu joowastaks kiirgawad wärwid endid ise oma leegist, kui nad tantfijid. See wärwide tumm ja kirgline tants tegi õhu ruumi kirjaks uduks, mida wõimata oli sisse hingata; jeda wõidi ainult juna.

„Kui mina“, algas würrt poolwaljusti — ja aasialik naeratus paenutas ta huuled kõrgele — sellest inimesest lord tahakfin lahth jaada, siis ei tarwitse ma temale muud ütelda kui: Wõta omale Mohammed ben Hasjani warakambri, mis sulle meeldib . . . Ja tema ei tuleks iial enam tagasi . . .“

„Kas ufute, et temast lord tahakfite lahth jaada?“ küsis Fürbringer.

Würrt kehitas õlgu.

„Mis teab tänane päew homsest“, tähendas ta ükskõikfjelt.

Kella jumin jäi wait; Mohammed ben Hasjan tuli tagasi. Ta kandis käes wäikest kotti, nagu rahakotti, pani ukse oma taga kiini ja wõttis jälle waibal istet. Ta nägu oli tõsine ja pühalik.

Ta pani koti oma ette waibale, tõstis käed üles ja hüüdis:

„Mina tunnistan: Ei ole jumalat peale jumala, ja Mohammed on tema kuulutaja!“

„Seal see prohwet ongi“, tähendas würrt.

„Palun, oh würrt, lähemale astuda ja luba, et sulle koha pakun oma kõrwal“, ütles kaupmees; ta käed wärisesid sidemeid koti ümber lahti wõttes.

„Tulge!“ ütles würrt ja tõmbas Fürbringeri kaasa. „Müüd algab mõitlus!“

Rad istusid moslemi wastu. Ramigani jäi Fürbringeri taga seisma; see tundis indialase hingeõhku oma pea kohal.

Mohammed ben Hasjan puistas kiwi kiwi järele kotist oma peo peale ja pani nad, üheteise järele, oma walge rüü laialilaotatud siiku peale. Ja ta rääkis kiwidega ja enejega nii waimustatult, et tal habe rinnal wärises.

Tal oli õigus waimustatud olla. Kui ta wiimase oma warandusest, pähkla juuruje smaragdi, taskufunstiniku liigutusega pöidla ja esimeje sõrme wahel walge kätte tõstis, nii et ühe sekundi jookfjal nagu roheline tuletee õhku jäi, pani würrt oma kae raskesti Fürbringeri kaevarrele; ja see oli tarwilik. Mohammed ben Hasjan: wõidurõõm oleks muidu liig täielik olnud.

Ühetsa kiwi seisid walgel rüüsiikul. Kaks rubiini, kiwidekfjed, läbi-imbunud punafest; kaks jafiri, tuleta, aga luninglikud omas juurujes ja rõõmus-hõiskawad oma wärwide iluduses; üks amethyst, musta warjuga oma sügawuses; kaks opaali, taewatilkid enne päiteje tõuju, kiirgades punastest ja kuldsetest jädemetest; üks tähesafiir ja smaragd.

Mohammed ben Hasjan nõidus juure sarwprilli kusagilt oma rüü woltide wahelt wälja, pani selle ninale ja waatas üle prilliääre oma würrlikule wõõrale ülitawalasti ja julgustawalt näkku.

„On see kõik?“ küsis radshah nagu haawatuna.

„Uuahuus ajas Mohammed ben Hasjani lõkku.“

„Allah hoidku sinu filmi, oh würrt!“ hüüdis ta käsi üles tõstes. „Kas ja ei näe, et igaüks neist kiwidest enam maksab kui mõni linn?“

„Minu filmad, oh Mohammed ben Hasjan, on ülihead ja näitawad mulle, et sinu kiwid kofku mingifugust linna wäärt ei ole —“

mitte majagi ega mõne maja wärawat. Tooks mõni waene sõber mulle nad lingitufeks, siis wõtaksin ma nad wästu, et mitte ta südamele haiget teha, sest et tal mulle paremat pole pakuda, ja lingitsin järgmisel päewal Ramiganile, oma teentrile, kes minu sõbra taga seisab..."

"Ei ole jumalat peale jumala! —" kisesdas Mohammed ben Hassan ja raputas wihas oma turbanit.

"Tean, tean, oh ja islami hiilgaw küünlajalg!" hüüdis würrt wästu. "Jäta prohwet rahule ja ära häbista ta nime, mida kanda ja wäärt ei ole, kui jul nõu on mind petta! See oma prilliid paigale, sest nad tahawad su ninalt maha libijeda, ja tarwita neid nende kiwide lähemaks filmitsemiseks, mida ja ülistad! Mis ja tahad, et pean uskuma, oh Mohammed ben Hassan? Et ja oled wanaks ja pimedaks jäänud ja ennast kiwa ostes petta lasjed, wõi et ja ise oled juur petis, kui mind küllalt nii lollits arwad, et mina ennast sinust lasaksin tüsjata?"

"Mina tahan, et ja usud, oh würrt" kisesdas wanamees wihaselt, "et jumeelid, mis mul siin käes on, kõige ilusamad kiwid on, mida mu filmad ial on näinud, eht küll ma wanaks olen jäänud ja enam kallistkiwa ostnud ja müünud, kui keegi teine mees terwes Indias! Niisuguseid kiwa ei ole ühelgi würrstil ega kaupmehel — ei maal ega weel leidu nende jarnast. Annan ma nad käest, siis annan ma ära ühe oja oma hingest, ja nutan neid taga, nagu oleksin üheksa poega kaotanud!"

"Oh sina kõige üheksakümneüheksa patu sünnitus!" hüüdis würrt liigutusega, nagu wihtaks ta oma mütti maha. "Kas ei ole mul minu enese warakambris kiwa, mis su kittlemise sul kõris peats ära lämmatama, kui ja neid siin nendega wõrdled? Kas ei ole Saad ibn Saijibil niisuguseid kiwa küllalt kaupluses, et kõigi maailma würrste rikkaks teha? Ma lähen tema juure, enne kui hommik koidab, ja teen talle kohuseks mulle jeda kätte tuua, mis mulle waja on, ja enne kui jälle õhtu tuleb, sejawad kiwid minu laual. Usud ja, et mulle find waja on, oh Mohammed ben Hassan?"

"Ja kui Saad ibn Saijd oma terwe poe ära müüks ja oma naha weel pealegi", kisesdas kaupmees, mõlemate kätega õhus meheldes, "ta ei jaaks itka weel niipalju raha, et ühegi neist üheksast kiwist wõiks omandada!"

"Tema sõbrad laenawad temale, kui kiulewad, et ta minn ülesandel ostab!"

"Katt jöõgu ta, selle shakaali!" Moham-med ben Hassan hulus nagu tantšiw derwiš omas wihas. "Tema hoiab perslaste, nende roojaste koerte poole, jumala häbistajate poole, kes endid lasewad raisakullide kõhtu maha

matka. Noffigu nad tal filmad peast wälja ja andlu oma lastele õgida!"

"Ära wihašta, oh ja auwääriline!" ütles würrt rahulolles. "Minu jüda hoiab sinu poole ja ma oleksin lurb, kui mina põhjuseks saaksin, et inimesed tänamal sinu taga sofstaksid: Mohammed ben Hassan on waejeks jäänud, sest würrt ei ostnud ta kiwa sellepärast, et need midagi wäärt ei olnud! Seda ma ei taha, sest ma pean lugu sinu wanadusest ja walgest habemest. Sellepärast ütles mulle, oh Mohammed ben Hassan, mis hinna eest müüd ja ära selle rubiini?"

"Jand, ma ei müü teda", wästas moslem täieliku auwäärilistusega; "ma kingin ta sulle, sest et sinu elu mulle kallim on, kabe tuhande ruupia eest!"

Radsjah haikas heledasti naerma.

"Durga tahesja käewarre juures!" hüüdis ta ja plakutas käsi, "ja oled hulluks läinud, mu sõber Mohammed! Statstuhat ruupiat! — Mina ei anna ta eest kaht sadagi! Sada ruupiat — mitte tükkigi rohkem! Niisuguse kiwi eest on see weel paljugi!"

"Oh Mohammed, oh teie kaliifid!" kisesdas jumeelikaupmees, jällegi ägedasse wihasse sattudes, "kas on päike sinu mõistuse segi ajanud, oh würrt? Paljusabalise kuradi juures, kes kiwidega puruks wišati ja põrgusse läks, kas ja ei näe, et ma sinu pärast punastan? Häbi mulle, kui kõigis waagnates, mis siin näed, ainus kiwi leidub, mis mitte kolm korda nii palju wäärt ei ole, kui ja mulle pakud. Patu enam, oh würrt!"

"Mõna wähem, oh Mohammed ben Hassan!"

"Minu lapsed ja lastelapsed sajawad mu nime, kui ma ühe oja oma jüdamest nagu liiwatera maha wištan! Tuhad üheksajada ruupiat, oh würrt!"

"Palju — palju wähem, oh Mohammed ben Hassan!"

Moslemi linnufilmad läksid pilukile.

"Kui palju ja maksaksid, oh würrt?" küsis ta ujaldawalt.

Würrt waatas talle näkku, liikkas lõualuuette. Ka tema filmad läksid pilukile, kuna ta ise naeratas.

"Mina ei taha jeda rubiini osta, ja jumalast armastatu", ütles ta ettewaatliku häälega, "ei taha ka sinu teisi kiwa. Ma ei taha sinu käest üleüldse midagi osta, ei müüd, ega hiljem, oh Mohammed ben Hassan, olgu siis, et ja mulle kõik, mis siin ruumis jumeeliks leidub, ümmarguse summa, miljoni ruupia eest ära annud..."

Järbringeril oli tundmus, nagu hakkaks

õht tema ümber wirwendama. Ta hoidis hinge rinnas kinni ja waatas meeletu, hullu südamepõrkumisegega meeste peale, kes üksteise wastu istusid ja teineteisele sajatusi ja wandsõnu nagu ralette wastu pead pildusid. Ta ei tauninud Kamigani peaaegu hullumeelset sofistiani enam oma pea lohal ja raputas pead, nagu oletas ta tahtnud enese juurest jäästi eemale peletada. Rakkumised ja nõudmised kullusid nagu rahe ta pealaele.

Mohammed ben Hasjan läks peaaegu hulluks; ta mistas prillid põrandale ja astus neile jalaga peale. Naeratahes ja naerdes ajas Radschah oma walge habemega wastase armude peadpõbritawalt kõrguselt ifkagi weel taewa kõrgusele. Nad larjusid mõlemad ja leekisid. Mohammed ben Hasjani kõhnud käed muutusid kulliküünteks. Tema tuhat korda kordum „ei!“ muutus kõige wihafema meeleheitlikkuse kirjaks. Ta pöörles ja hällitas ennast oma kohal nagu tantsim kobra.

Siis, korraga, jäi ta wait. Näis krambis ärkawat, naeratas ja äigas warrukaga üle oma bigist nõretawa näo.

„Olgu nii, kuidas ja ütlesid, oh õnnistatud wärstide hulgas!“ ütles ta peaaegu armastusrikkana.

Wärst tõusis üles, sirutas ja waatas FÜRBRINGERILE, kes ka üles tõusis, iheäralikult naeratahes näkku.

„Noh?“ küsis see. „Jõudsite kaubale?“

„Jah. Rahe ja poole miljoni eest . . . Naeruwäärt hind . . . Aga kergem on graaniidist pähkliit katti hammustada, kui selle prohweeti-wõju kangekaeljust murda. Ma olen nagu rattale tõmmatud. Ja nii saab mul täna õffel olema surmauni . . . Tulge! Usun, kehtõõ on juba käes!“

Mohammed ben Hasjani poolt juhitud, lahkusid nad ruumist ja läksid koduteele, saadetud ja nagu kantud kellakõlinalast, mis nende taga lõpuks waitis.

Enne kui nad mohameedlase majast lahkusid, astus Mohammed ben Hasjan FÜRBRINGERI juure, waatas Kamigani järele ringi ja ütles, FÜRBRINGERILE wärkest, inetut pärlmutri foort kätte jurudes:

„Wõta see, ja minu sõbra sõber, enesele oma julase Mohammed ben Hasjani mälestuseks . . . Sinu nimi olgu kiidetud. Zumal laulgu sulle unelaulu!“

„Minu sõbra keel on tumm, aga ta süda tänaab sind, oh Mohammed ben Hasjan, armastuse jutufusega!“ ütles wärst elewandi turjale ronides. FÜRBRINGER läks talle rahutult järele. Ta pistis koore taskusse ja otsis oma ratsalooma. Mohammed ben Hasjan jäi oma maja läwele seisma ja waatas neile järele . . .

Kui nad paadis istusid ja üle õbmuista järwe sõudsid, mida laiast põlemate tõrwilute kuma ei walgustanud, pööras wärst äkki, pika waitimise järele, Kamigani poole, kes ta selja taga seisis, ja ütles:

„Kuule, ja minu maja sammast — anna kiwid wälja, mis ja moslemilt warastastid. Reed on minu omad . . .“

Teetri mesingist nagu muutus waitseks. „Mina ei warastanud talt midagi, oh ijang“, ütles ta hingetult.

„Ei?“ Wärst naeratas. „Siis olid ja eht loll, Kamigani . . .“

Teener filmitjes teda piinatuna. Ja waitis. Radschah pööras kõrwale.

„Kas olete juba järele waadanud, mis wanamees Teile andis?“ küsis wärst FÜRBRINGERILT.

„Pärlmutrikoore“, wastas see ükskõikselt.

„Ja ta siju?“

„Siju?“

„Kas usute, et Mohammed ben Hasjan perlmutri koori kingib?“

FÜRBRINGER wõttis waitese nõu taskust; see tuli lahti nagu konnakarp ja oli mististi Euroopast pärit.

Selles peitus mandli juurune kiwi.

Wärst kummardas selle kohale:

„Lubage? —“

„Balun, kõrgus . . .“

Wärst wõttis kiwi ettemaatlikult wälja peopejale.

„On Teil tasku-lamp?“ küsis ta üles waa-dates.

„Jah,“ wastas FÜRBRINGER. Ping ahwardas tal kinni jääda.

„Andke mulle teba filmapilguks . . .“

FÜRBRINGER wõttis lambi taskust ja pani käima.

Wärst filmitjes kiwi wäga tähelpanelikult, lastis walguist selle peal mängleda ja andis ta wiimaks FÜRBRINGERILE.

„Tähejasiir“, ütles ta. „Wäga ilus kiwi.. Soowin Teile õnne, herra FÜRBRINGER.“

„Mis peab see tähendama?“ küsis FÜRBRINGER ja tõstis filmad kiwilt wärstile.

Radschah kehitas õlgu.

„Pean tunnistama“, ütles ta, „et see tähejasiir wäga järeloomlikuks teeb. See on petmata märk, et Mohammed ben Hasjan on wõitnud ja mina kaotanud . . . Seda oleksin ma pidanud teadma . . . Kõige maailma tahetõud pörkab tema kawaluse wastu puruks. Goidke seda kiwi hästi, herra FÜRBRINGER. Waewalt leidub tema sarnast . . .“

FÜRBRINGER ei wastanud. Ta mõtles oma abifaasa peale. Ta armastas seda kiwi, sest et Frene seda sai kandma. Ta pistis ta rinna-

taskusje ja silitas ta katet, nagu oleks see kiwi juba kükite Jreneft.

Ta lahkus würstist kätt pigistades ja laskis enda Kamiganil oma tuppja saata, kus teener temast lahkus.

Ta nägi Mirjami toa nurgas kükitawat; tüdrukul filmad waatasid talle wastu.

Jürbringer jaatis teenri ära. Astus tüdruku juure, kes üles tõusis ja teda teretas. Tüdruku teretus ja naeratus olid rasked alluwaft armastusest.

„Laps“, ütles Jürbringer waewalt kuuldawalt, „minu wäike õde — mis ja mulle tood?“

Tüdrul kuulas, otsejst longu lastes, ta sõnu, jai neist aru ja waatas talle näkku.

„Selle“, ütles ta, käsi awades ja üles tema juure tõstes.

Ta pruunides kitsastes kätes peitus wäike walge rätik.

Jürbringer kahmas selle järele.

See oli ta abikaasa taskurätik.

8.

Jürbringer hoidis wäikest rätikut oma käes, nagu oleks ta noor, walge lind, kes tema juure tulnud ja teda pörutas oma usalduse pimedada tingimatusjega. Ta istus lähemale toolile, wajutas näo õrnasje rätikusje ja tõmbas sügawasti juures hinge.

Ta hingas rätiku lõhnaga sisse õhku, mis ta abikaasa ümber oli, keda ta armastas — wärsket, magusat lõhna Kölni weest, mille poolest Jrene oli pillaja. Ta jurus huuled jellesse wilusje magusjesje ja tundis oma silmalauagudes põsemist. Jgatjes otstarbetult ringi käia ja naerda. Ja ta istus wäiksenä, küünarnukid põlwedel, pea käte wahel ja hoidis kõris peituwat nuuksumist tagasi.

Kaua aega läks mõõda; ja kõik see aja tundis ta, esiti pool teadwuseta, siis ifka selgemini, Mirjami pilku nagu kaht peent leeki oma peal wiibimat. Ta kargas püsti ja pigistas rätiku pihku, tõstis pea üles ja waatas lapse järele ringi.

Mirjam kükitas mõned sammud temast kaugel pörandal ja waatas talle näkku. Tema nägu, mille peal lampide walgus ühtlaselt ja pehmelt wiibis, näis olewat jäänud nagu weel kitsamaks ja kannatas temale omase, peaaegu surmahirmulise tõsiduse all.

„Tule minu juure, mu wäikene õde“, ütles Jürbringer ja sirutas käe wälja.

Laps tuli jalamaid, tahteta sõnakuulmisega. Aga kui ta tema ette seisma jäi ja pilgu üles tõstis, siis oli, nagu tuleks ta peale nende lunastus, kes kaua aega rännanud, ilma et

oleksid teadnud, kas nad iial sibile jõuawad. Ta hingas õrnasti ja sügawasti, suu wähe lahuti, rahulolles, tõsijelt ja ilma soowita.

Ta teenis . . .

„Ütle mulle, laps“, — Jürbringer ei teadnud, kui kõwasti ta sõrmed neiu käest kinni wõtsid — „kus ta on?“

„Siin palees, sahib . . . Wärawa peal, mis lääne wiib, elab ta ja tal on palju ilusaid tube.“

„Rääkijid ja temaga?“

„Jah, sahib.“

„Mudis ta selle rätiku sulle ise?“

„Jah. Sulle.“

„Miks ei kirjutanud ta mulle sõnagi selle juure?“

Laps wiiwitas wastusega.

„Sahib, minu kõrwad ja suu on kindsamad kui paberitükid. Oleksin ma teel sinu juure surunud — ja kui ma ei oleks tulnud, siis oleksin ma surunud olnud — siis oleks ka sõnad surunud, mis ta rääkis. Aga leht kirjutatud paberit, see räägib ka siis, kui kästjalg juba surunud on . . .“

„Oli jum sulle siis sinu teel nii ligidal?“ küsis Jürbringer, peaaegu wastu tahtmist, aga soowides selle lapse juures kauemini wiibida.

„Surm on alati ligidal“, wastas Mirjam rahulikult.

Jürbringer naeratas.

„Igaie inimesele, wäike Mirjam“, ütles ta lahkesti. „Aga sina oled ju alles weel laps ja ei peaks teda kartma.“

„Ma ei kardada teda, herra“, wastas neiu.

Tema wäga laiati lahti filmades, mis nagu wärawad mehe otja wahtisid, seisis peaaegu waljuse ilme.

„Ma tean seda“, ütles Jürbringer tõsijelt.

„Seda oled ja näidanud. Sina kardad elu enam . . . Wäike õde, kui mina ja see naine, kelle pärast ma üksi weel siin wiibin, siit maalt lahkume, siis palume meie sind kaasa tulla, ja siis õpid ja ka elu jälle armastama, wäike Mirjam . . .“

„Jah, sahib“, wastas neiu ime-kannatlikult. Tema pilk kui ka hääled olid peaaegu usuta.

„Tahad sa mulle nüüd ütelda, mu wäike õde, mis naine, kelle juures sa käisid, minule kästis ütelda?“

„O sahib“, hüüdis Mirjam ja hakkas äkki nutma, „tema armastab sind ja mina pean sulle ütleva: Ei ole sõna, mis küllalt püha oleks sulle kirjeldama, kui suur tema armastus sinu wastu on. Kui ma tema juure tuln, nuttis ta; ja ta naeris, kui ma lahkusin, sest ta teadis, et ma sinu juure tuln. Ma usun, ta armas-

tas mind, sest et sinu filmad minu peal on wiibinud. Do, ta on ilus, see naine, keda sa armastad! Ta on ilus, kui naerab ja kui nutab. Ta on kõige ilusam, kui ta sinu nime nimetab; siis hülgab ta hing!"

"Sa wiid minu tema juure, Mirjam!" hüüdis mees.

"Si, jahib — oh ei! Keegi ei tohi märkata, et ma teate olen toonud, mis sind otstida lasjab, mis nad sinu eest peitnud! Märkawad nad seda, siis mõtawad nad ka minu sinu juurest ja panevad luku taha, ja ma jookseksin pea puruks wastu uks, kuid ei saaks sind aidata. Sul peab olema kannatust, jahib . . ."

"Wäike Mirjam, oleks sinu süda nii täis hirmu ja armastust kui minu oma — ja ei ütles mitte: kannata! Sina ei räägiks enam, waid tõuseksid üles ja wiiksid minu naise juure, kes ootab, et ma tuleksin. Mina ei taha sind hädaohtu saata. Sa ei tarwitse seda teed teist korda käia. Sa pead seda mulle ainult kirjedama — ja ole kindel, et ma ei effi. Ma läheksin pimedast peast ja jõuaksin sihile! Ütle mulle, mu väike õde, kuhu pean ma minema?"

Mirjam tõusis üles. Ta kitsas nägu, mille tõsidus ta noorusjega raskes wastolus seisis, paistis äkki täis üleilmilist jõudu olevat, mis ta nahast läbi paistis nagu tuli.

"Ära mine, jahib!" ütles ta õrnasti ja kindlasti. "Ma toon ta sulle siia!"

"Jlma, et tal midagi oleks karta?" küsis mees.

"Jlma et tal midagi oleks karta!" fordas Mirjam naeratades.

Fürbringer surus käed otjaesijele. Wahtis lausele näkku.

"Ära mängi minuga, Mirjam!" ütles ta. "Sina ei tohi mind petta katjuda, üteldes, et ja ta siia tood — ja see oleks sulle ainult ettekäändeks ära minna ja mitte enam tagasi tulla, sest ja kardad, et ma sind sunnin enesele teed näitama. Ma tahan vodata, Mirjam — wäga kaua vodata. Iga kui ja enne hommiku-toitu pole tagasi tulnud, siis lähen ma ja katjan teed leida ilma sinuta. Olen juba kord õõ otja treppidel ja käikudel ringi rännanud ja sina pidid parandama mu käsi, mis ma kätt peksin wastu raudwäramat. Ära seda unusta, kui ütled, Mirjam, et lähed ja ta mulle siia tahad tuua."

"Ma toon ta sulle siia, jahib", wastas neiu tene waitsest.

Fürbringer hingas paar korda sügawasti; pigistas hambad huultele.

"Kui kaua pean ma sind ootama?" küsis ta.

"Kaua, jahib!" wastas Mirjam. "See on

piik ja seal on palju wahta; ega ja ometi ei taha, et meie ettewaatamata oleksime."

"Si . . ."

"Õõ ei lõpe igatahes enne meie tulekut", ütles tüdruk.

Fürbringer naeratas. Paenutas pea kutsasje.

"Siis mine, mu väike õde!"

Mirjam läks. Häätetult wajus uks tema taga kinni.

Fürbringer seisis ja wahtis jelle kinnise ukse poole, kuni weri ta filmade ees hakkas wirwendama. Ta pööras kõrwale ja häigas käega üle otjaesijele. Mõttis kella taskust, wahtis jelle peale ja pistis ta jälle taskusse, ilma et oleks teadnud, mis kell oli. Hakkas edasi-tagasi jalutama; wiimaks, kui üks ruum talle wäikejeks muutus, lükkas ta kase teise toa ukseid lahti ja jalutas magadistoast töötuppa, jäi afende, laudade ja toolide ette seisma, mõttis jada asja kätte, silmitses neid ja ei teadnud, mis nägi. Wahetewahel kuulatas ta, hinge kinni pidades, arwas kabinat kuulwat — kuulis neid tõesti . . .

Mingihugune uks läks kinni. Kõbe jelle järele teine, kolmas . . .

Keegi kaugenes, nagu jookseks ta. Siis jäi kõik jälle waitseks.

Wesi tilkus . . .

See ühemõõduline, peen weetiskumine muutus lauluwäiksiks, mis tajatseji iseenejega juttu wõstis ja eneses peituwa ükskõiksusega kõigile teistele piimaks muutus.

Fürbringer tundis, et ta otja ees higi nõretas. Tal oli külm, aga ta kõri oli kuum kui tolm.

Ta mõtles: Pean midagi tegema, et mõteted rahu leiaksid. Ta hakkas lugema; aga arwud läksid ta peaaigus segi.

Ta läks töötuppa ja pani kõik küünlad põlema; süütas ka suitjetamisrohud brongswaagnas põlema. Nägi sinikaid pilwi üles tõuswat ja hingas suitjuloõhua himulikult rinda.

Küünlad põlesid waitsest ja tõsijelt, peaaegu liikumata oma ilufas leegis. Üks neist plakjus heledamini põlema hafates, ja see õrn heli mõjus suurens waitsest kui pörutus.

Äkki, üleminetuta ja tormawa jõuga sulas ootamise põnewus õunejoomastujeks, mis ihkas kõledasti karjuda. Fürbringer surus küüned lihasse ja pigistas filmad kinni. Ta kuulis oma hinge jalajat, taktitumatata kšendamist, kuulis, kudas weri tal kõrwus kohijes. See oli läbitungiw, hele, kõrge heli, mis ei lõppenud.

Ta lahendas ta peaaigus pöörlemad pildid, mida nagu wäljapuištatud ja pillatud leikpää-

wa-pärte oma kiirtega kuldas. Pääsüd lendlesid wauristawalt — ııııııı . . . ııııııı — ııııııı — ühe kirjipuu ümber, mis, üleni õisi täis, leelwalt-sintse taewa all mingisuguse kingu harjal kaswas . . . üks oja tormas kõrgusest alla sügamusesse, mis ta kõlisedes wastu wõttis, ja kudus kõue, wälgu ja wihma wahela wahisema wilerkaare. Kats ilusa lakaga hobust, hõbedatarwa sabadega, mis tuules nagu lipud lehwisid, kihutasid üle aasa, nii et maa põrus; waht rippus neil rinnal, aga nad hirnusid täis rõõmu.

Suur rõõmutorm oli maailmas ja peatas filmapilgu mehe südamenurgas, nii et ta ülewoolawa külluse pärast tundis nagu kehalikku walu.

Ta laotas käed laiadi, et weretormist kirjendatud rinnale õhku anda.

Ta rääkis oma ette, kinnipigistatud hammasse wahelt:

„Tule! — Tule!“

Järsku nõhuga tõmbas ta käed tagasi ja kahmas kätega tühhusesse.

Ja see tühjus jõudis ta teadmusesse.

Oli, nagu oleks see teadwus talle selja tagant hoobi annud, kui ta wabal kõrgusel seisjis. Ta hing, mis weel praegu õnnetorni enesesse wastu mõtnud, kukkus tühhusesse ja pimedusesse.

Mis, kui Irene ei tulnud — tulla ei wõinud? —

Mis siis, kui Mirjami teel nähti ja ta kinni peeti? —

Mis siis, kui Mirjami teel nähti ja ta kinni peeti? —

Mis siis, kui Irene ise teel Ramigani walwuriskimade ohwriks langes? —

Järbringer ohkas.

Rarr, kes ta olnud, et selle wõimaluse peale ei olnud mõtelnud. Oleks ta Mirjamiga rääkinud, wabest oleks talle meele tulnud mõni wahend selle wastu . . .

Talle tulid meele Mirjami saladuslikud sõnad — surmast, mis ta ligidal olnud. Ta oli feda ainult poolikult tähele pannud — ta mõtetes olid teistel teedel tammunud.

Nüüd tulid temale need sõnad jälle meele. Süümalde tuled hakkasid seintel tantsuma ja sünnitajid kirja Mirjami sõnadest. Wiiruki suitsuwiirud kerkisid ta kohale ja tõusid nagu palwe üles lakke.

Sama tammitu hooga, mis ta rõõmus olnud, kukkus talle nüüd hirm rinda ja kaswas iga kaduwa minutiga higlasuureks.

Ta ei olnud hädaohu nimetada teadnud, mis ta abitaaja, kes teda armastas ja feda tema armastas, ja kes nüüd teel oli tema

juure, ähwardas. Aga see nimetus näis ta hirmu kahetordjeks tegewat.

Ta läks elutuupa tagasi, ei juutnud küünalde jära wälja kannatada, ja kannatas ta wiiruki suitsu all.

Ta wahtis tarretult üles laelampidele, kuni nad näisid wanuma hakkawat, ja tundis nende paistmise wahetumat olekut, nagu midagi waenulikk.

Kümmne forda minutis jäi ta kuulatama, nii et ta kuulamise jõud otse haiglikeks kaswas ja waikus ta ümber helisema hakkas.

Ta awas uffe ja wahtis fäärude pimedusesse. Kuskil suu peal, et mitte walsusti Mirjami hüüda, seisjis ta ja kuulatas.

Ta ei osanud aega arvata, mis ta oodates mõõda saatis. Aga ta tundis, et ükski minut talle murdosjagi oma sekundist ei kinkinud. See oli ääretaja täidetud mõõt, mis nad talle pakusid, ja ta tühendas peetri, sest et ta feda pidi tegema.

Kui ta, oma wastupanefujõudu mitte enam usaldades, wiimats toolise istus ja pea ohates lauale toetas, kuulis ta, et üks awanes.

Ta istus, ilma et ennast oleks liigutanud, ja hoibis filmad finni. Loojuse ülemõõdu wastu tuges ennast argtus pettumuse eest.

Aga äkki fargas ta püsti, astus, ifta weel finniilmil, paar samm hoopile edasi, sirutas käed wälja ja tundis, et ta naise finni wõttis, ja jurus naise, feda ta armastas, oma fidadame najale.

Kumbki ei rääkinud.

Nad wõtsid istseise ümbert finni, kuni wõimata oli nende fidademete tuksumisele wahet teha.

Nad ei juudelnud. Nad seisid waitfult ja tundsid endid pealaeft jalatallani olevat ühed — nagu puu, millele kiil oli aetud elawasje kehasse ja mis oli werd jooksnud, ja nüüd, wabaftatuna, uuesti ühines.

Lõpmata rahu woogas mehest läbi. Tunne, milles palju rõõmu peitus. Ta tõstis naise näo üles oma poole ja juudles ta piisarfilmi ning anduwat juud jälleägemise joowate suudlustega. Ta tundis Irene huulte tuksumist, mis rääkida tahtsid, ja kattis nad oma huultega.

„Ara ütle midagi . . .“ jostistas ta, nagu räägiks ta tema juule ja mitte ta kõrwadele. „Ara ütle midagi . . . Sina oled siin . . . Minu juures . . . Minu fäte wahel . . . Kõik muu on tähtsufeta . . . Sel pole mõtet . . . Sina oled siin, Irene . . . oled siin . . .“

Raine ei wastanud midagi. Kui mees pea üles tõstis, et teda waadata, nägi ta, et Irene naeratas. Ja see oli õnneliku naeratus.

„Kust Sa jia said?“

„See on pikk lugu, armjam... Pean ma julle jeda jutustama?“

„Jah, aga sa pead minu käte wahale jääma... Jstu; ma tahan julle näkku waadata. Jstun sinu kõrwale ja wotan ju kätest kinni. Kui ja räägid, siis waatan ma julle näkku... Wõib olla, et pead mõnda ütlist kordama, armas naine, kui ma sinu häält kuulda tahes sinu sõnade mõttest aru ei saa... Sa ei pea enam nutma — jeks pole jul põhjust... Waata mind filma filmadega, mis minu omad. Tahan enast sinu filmade peeglis peegeldada. See on suurem õnn, kui ma olen loota wõinud. Minu jüda oli sinu pärast raske, Irene. Weel tunni aja eest murdsin ma sinu pärast pead... Müüd oled ja siin...“

Ta raputas tasatsegi pead, silmitses naist ja naeris oma ette.

„Said ja mu kirjad kätte?“

„Jah, armjam. Waewalt kaksteistkümmend tundi pärast sinu kirjutamist...“

„Kudas see wõimalik oli?“

„Mina polnud sinust iial nii kaugel, et sa mind ei olesks wõinud hüüda...“

„Müüd ei küst ma enam midagi... Müüd pead ja jutustama. Mina ei oskagi enam imeštada...“

„See on ruttu juustatud, mu armast mees... Wiimajel õhtul, kui ja alles poolest palawikus woodis wiibijid, kutsuti mu telefoni juure. Kutsuja oli mu õde. Tema palus mind salamaid oma juure. Ta olla teate saanud, mis ta peatuks teha, ja tal olla tingimata waja minuga rääkida. Ta paluwat mind meie jüdamliku armastuse pärast teda müüd mitte hädaste jaita.“

„Wäga iseäralik“, armas Fürbringer.

„Mis, armjam...“

„Hanna ei ole inimene, kes pea kaotab, kui jeda talle kõige tungimamast waja on.“

„Muidugi mitte. Aga see tulle mulle alles hiljem meele. Ta nuttis nii meeleheitlikult, kui minuga rääkis, nii et ma tõsijest ehmatasin ja kohe tulla töotasin. Ma panin riidesse, waatafin, kas ja magad, andsid Brantsule tarmilikud käjud ja lahkusin majast.“

„Millal see oli?“

„Umber pool ühetja.“

„Hm... Ja edasi?“

„Kõige lähem asi oli, et ma ei ligidal ega laugel ühtegi autot ei leidnud. Wihma jadas. Tänamad nõretasid. Elektriwagunid olid täis. See kestis hulga aega, enne kui kaaja jain sõita. Poole tunni pärast läks rong, millega ma tahtsin sõita. Kui wakkalisse jõudsin, oli rong parajasti ära läinud. Järgmine sõitis weerand tundi hiljem. Kui ma auto wõtsin ja

juhile kümme marka lubasin, wõib olla, et ta minu kiires tempos olesks Hanna juure wiinud. Aga ma olin müüd ka rahulikumaks jäänud, mõtlesin asja üle kainemalt järele ja otjustasin tingimata weel Hannaga telefoni kaudu kõneleda, enne kui sinu mitmeks tunniks üksi jätsin, ja teda kõige pahemal puhul paluda, parem minu juure tulla, kui ta minuga tingimata weel jell wõl tahaks rääkida. See kestis kaua, enne kui ühenduse jain. Ja kui see mul wiimaks käes oli, oli Hanna ise telefoni juures ja küsis minult kõige rõõmsamal tujul, kudas sinuga lugu on ja millal ta julle aiaft wõiks esimesed tenad lilled tuua; need olla just täna õitsma hakanud...“

„Wäga hea!“ ütles Fürbringer pijut pahajelt.

„Meil oli pikk ja elaw läbirääkimine. Hanna näis mind hulluks arwawat. Wähemalt andis ta mulle tungiwalt nõu sinu rawitsemist vähemalt lühitejeks ajatski mitme teije kätte usaldada. Mina andsin talle tõenduse, et ma waimlikelt jugugi haige ei ole, waid täiesti oma närwide üle malitsen, aga ma wõinwat wanduda, et ta mind jell pool ühetja telefoni juure kutsunud ja Jumala teeli oma juure tulla palunud, et teda raskest kurbuses toetada ja aidata. Selle peale wastas ta, tema wõinwat sama kindlasti wanduda, et tema mind ei telefoni juure polla kutsunud, ega tal ka muidu mingijugust kurbust ei olla. Kõik see asi olla wäga mõistatusline ja arusaamatu...“

„Waene Hanna!“ ütles Fürbringer naeratades. „Wõin ette kujutada, kudas ta kaine armastuswäärilisus ihkas jelle saladuse põhja tungida...“

„Armjam, jelle järele ihkasin minagi. Ja tegin jeda ka. Ma lõpetasin jutu Hannaga ja kõlistasin loju. Brants wastas. Ma teadsin, et abitelefon sinu kirjutustlaur juures ei kõlistenud; meie olime ta kinni pannud, et ta find ei ekkitaks. Küsisin Brantsult, kas kodus minu äraoleku ajal midagi juhtunud. Jah... Keegi wõõras herra olla jael läinud; jina olla tema minema jaatnud ja siis tagasi kutsunud, ja wõõras olla jelle peale oodanud, jest ta läinud maja ees edasi ja tagasi, kui Brants talle järele läinud. Kui ma teda palusin mulle lähemalt kirjeldada, teadis ta ainult ütelda, ta naht olnud nagu niiste jawi ja ta rääkinud iseäralikku Saksa teelt. Ma ütlesin, argu ta ei wõõrale ega sinule minu kõlistamisest midagi üteltu, wõtsin waljalist auto ja sõitsin loju. Kui sinna jõudsin, olid ja kümne minuti eest majast juba lahkunud...“

„Mu armast naine... Kas tundsid hirmu?“

„Ma ei tea, kas jee just paras sõna on...“

Tean ainult, et ma mõttetult kaua aega sinu woodi ees seisin ja su patja waatafin, kus sinu pea-ase alles sees seisis. Brants seisib minu kõrwal ja kõneles minuga. Aga ma ei kuulnud, mis ta ütles. Mu terve teha oli jääkülma ja mingijugune walu tuli mu peajust ja halwas mu jalgu. Ma istusin su woodi äärel ja lasstin käed lonti. Usun, et kui keegi oleks tulnud ja mind furnuks liina tahtnud, ma ei oleks enmast kaitsnud..."

Fürbringer silitas naise käsi. Ta tõstis nad oma huultele ja pidas seal kinni.

"Müüd, mil kõik mööda, tunnen ma selle üle peaaegu rõõmu", ütles ta poolwaljusti. "Ara ole minu peale pahane, Irene... Sa tead, kui omakasupüüdjä minu süda on, kui asi sinusse puutub. Ja sina oled selle armastawa omakasu pärast mind mõnikord kõige südamlikumalt armastanud... Mii wõtan ma ka sinu waele, walusa hirmu kui sinu südame kinnituse, ja kuldne naine... Kas siis teener sulle ei ütelnud, mis ma teda sulle ütelda käskisin?"

"Dmeti, mu armsam... Aga mina ei kuulnud seda, ei mõistnud seda. Wõimalik, et ta mind kartma hakkas. Arwas wist, ja juurema põhjuslega kui Hanna, et mõistuse olen kaotanud. Ta rääkis minuga wahetpidamata, kordas üht ja sedasama, et mind mu tarretusest äratada. Ja see läks tal ka korda, wahemalt osalt. Pikkamisi oli ta mulle sõnad, ülitähtjad ametiasjad... wõõras herras... koha ära reijida... mitte karta... täiesti terve... hommikul telegraafi teel täielik seletus... nii pähe tuupinud, et ma neist aru sain. Aga see kõik ei wabastanud mind hirmust... Sa pead meeles pidama, et ma sinu nädalatepikkuse haiguse järele, esimeses palawikuta, kofutawas unes, olin üksi jätnud. Ja nüüd olid ja üles tõusnud, ära läinud — wõhivõõra inimesesega, ilma et mulle ainuiski rida oleksid maha jätanud..."

"Seda olin ma teha katjunud, Irene... aga see ei olnud mul korda läinud..."

"Seda ma nüüd tean, armsam — tooford ma seda weel ei teadnud. Mina arwasin sinu teo ülesti tagasituleks palawiku kõige kardetawamaks sünnituseks, mille juures keegi wõõras, keda ma ei tundnud, abiks tulnud. Ma küsisin Brantsult — tema ei teadnud midagi. Wõõras oli autoga tulnud ja autos sinu seltsis teele läinud. Ka autojuht oli sawikarwa näoga olnud. Sina polnud wahematti palki kaaja wõtnud — mitte käsitaskutki. Silmanähtawalt oled ja terve olnud, waewalt pisut äritatud, ja oled mind paluda lasknud, mitte mures olla. Kõiki neid ühikasju pidi

Brants mulle mitu korda kordama, ilma et ma selle läbi oleksin rahulikult jäänud. Kui ma enesega parajasti nõu pidasin, kas mitte tarwis ei oleks asja politseile teatada, helises kell. Brants tormas ukse juure. Mina ei jaksanud talle järele minna. Aeg kuni ta tagasitulekuni muutus aastaks. Ta awas sinu töötua ukse, tegi selle walgeks ja tuli minu juure. "Tema kõrgus Ghnapuri würst, teatas ta."

"Mis?!" — küsis Fürbringer.

Irene naeratas.

"Kuna ja imestad, siis tean ma, et ja minuist dieiti oled aru saanud", ütles ta.

"Würst käis sinu juures?"

"Jah."

"Sel päewal, kui teele tulid?"

"Oli ju peaaegu kesköö, armsam..."

Fürbringer raputas pead.

"Ma ei tahtnud ju enam imestada", ümises ta.

"Armsam, ta ei annud mulle seda aega. Seisib kesk tuba, lahtise magadistua ukse wastas, kõrbar käes, kõige paremini kaswatuud keskeurooplase riided ja kumbed ja Nasta nagu, milles tugewad hambad lätkisid, sest ta naeratas kummardades.

"Palun Teilt tuhat korda andeks, armuline proua, et ma julgen Teid nüüd effitada", algas ta, kui tuppa astus, aga ma oletan, et Teile ükski tund liig hiline ei oleks, mil Teile oma abitaaja kohta teatust saaksite. Mii siis kõige tähtsam kõige esiti: Teie abitaaja on täitsa terve, heas rawituses ja täitsa wabal tahtmisel teel Indiasse, kus ta, nagu ma loodan, teose saab looma, mis isegi wanaaja maailmaimed oma warju jätab."

"Hirm sinu pärast oli mu tasakaalust wälja paisanud; ma ei olnud ei wiisakas ega ka õiglane.

"Kust Te seda teate?" küsisin ma.

"Ta teeb seda minu ülesandel," wastas würst wäga wiisakalt.

Aga mul ei olnud mitte nõu enmast lõksu meelitada lasta.

"Sündis see ka Teile ülesandel, kõrgus", küsisin ma, ilma et teda oleksin palunud istet wõtta, et minu mees waewalt ära wõidetud haiguse järele, oleks, mis wõib olla weel kardetawam kui kõige pahemad palawikupäewad, woodist wälja tiriti ja wiimase ööõhu kätte wiidi? Ja edasi: Sündis see ka Teile ülesandel, et minu wõlkitud ülesandel majast wälja meelitati ja sealt mõni tund katjuti eemal hoida?"

Järgneb.

Hinnamõistatus nr. 4.

„Gesti, Gesti, emakeel, ilus, ijamaa, ja, jõed, kallits, kiita, kõrgetš, küll, ma, ma minu, mu, mu, mu, pidada, rada, sind, surmani, surmatunnil, tahan, tahan, teid, wainud, weel, õitfew.“

Ulewaspool antud jõnad tulewad nii järjestada, et nad annaksid ühe meie rahwa seas igalpool hästi tuntud Lydia Koidula laulu esimesed read.

Seletused tulewad jaata 15. juunini j. a. „Romaani“ talitusele (Tallinn; Niguliste tän. nr. 16). Digete lahenduste saatjate nimed trükitakse ära „Romaanis“ nr. 7, mis ilmub 1. juuliks.

Digete seletuste saatjate wahel loojitakse wälja: kolm aastakäiku „Romaani“ 1922.

Endist laialdast osawõtmiist palub

„Romaani“ talitus.

Tallinn, Niguliste tän. 16.
Kõnetraat 12-53.

Etõitaw trükiwiga tänases numbris.

Kirjanik Aweti Aharonean, kellelt ilmub käesolewas numbris jutute „Dshawo“ — ei ole mitte Ameerika, nagu kogemata trükitud, waid Armeenia kirjanik, misjuguist wiga lahkesti wabandada palume.

Toimetus.

Hinnamõistatuse nr. 2 seletus.

Õsimene nimekaart: Frieda Brichskluhr tähendab Gesti luuletajat: Friedrich Kuhlbars, teine nimekaart: Hans Tunkum, Norra kirjaniku: Knut Hamjun.

Digete seletuste saatjad:

Tallinnast: A. Adorf, Karl Ajasta, A. Allu, A. Amisepp, A. Antton, Rudolf Antton, Aug. Armann, „Art“, Georg Au, Ed. Bacholm, Emil Bader, Johannes Barnol, Bernhard Baumann, Helmi Baumann, G. Berggrün, Alice Biene, Joh. Birckfeldt, W. Bratel, Boris Braudt — stud., Aleks. Brauno, Helene Bruchlin, „—ch“, O. Dagmar, L. Delmann, Wold. Einmann, J. Elberg, August Erilane, Ed. Eskin, M. Esjov, Ernst Espenberg, M. Ewart, Helmi Felsberg, M. Freimann, Gv. Friedrichson, E. Grünberg, Joh. Grünfeldt, Benita Gutmann, Herbert Hansmann, Osvald Hawel, S. Hindreus, Joh. Holland, Karl Holzmeier, A. Horns, Friedrich Hübner, Harald Ilwes, M. Isajew, J. Jakobson, P. Jask, Felix Johannson, E. Jõers, Marta Jürgens, Ed. Jürisjov, Joh. Kaasik, William Kaasik, P. Kadaja, Ewald Kadak, Heinrich Kahn, M. Kaim, D. Katorina, Jenny Kalamäe, Erich Kaljot, Elmar Kallas, A. Kallipe, Helmi Kamal, A. Karu, Edgar Karu, Lucie Kasberg, Adee Kasik, Emil Kasik, Friedrich Kasik, Ida Kasmann, Anna Keerd, Hilma Keerd, Alice Kelder, W. Kelt, M. Kerdi, Fr. Kester, Herb. Kichleweldt, Elmar Kiolein, Kirotar, M. Kirt, **Gustaw Kiwimurd**, J. Kiwifild, Irene Kleinart, Mathilde Koff, Hilda Kollist, Artur Kool, O. Kranham, J. Kraus, Oskar Krause, Wiktor Kresjel — stud., Frida Kroemann, Harald Kruberg, Ed. Krus, Ferd. Krusse, A. Kubli, Aleks. Kuiv, Walter Kufke, Ernst Kule, Joh. Kureson, Boris Kurik, L. Kuurmann, Alfi Kuusik, Joh. Kõbu, P. Kütti, M. Laas, Elmar Leesment, S. Lender, Ewald Lentmann, J.

„Romaani“ talitusele, Tallinnas, Niguliste tän. 16.

„Romaani“ hinnamõistatuse nr. 4 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

(selgesti kirjutada)

1922.

(Allfizi)

Lepmann, J. Liinat, M. Liinat, J. Liisfeldt, A. Limberg, J. Linzbach, A. Lister, E. Looberg, Vossmann, A. Vossmann, Lydia Luberg, A. Lühavooder, August Maaling, R. Maripuu, Theodor Marnot, „Mea“, Helene Meiner, Ellen Michelson, K. Niedeberg, Harald Mieländer, G. Milles, Jaanus Moijar, Erna Murr, E. Mägi, J. Müge, Mart Müttersepp, Ernst Müttersepp, Hilda Rahtmann, Hans Ransing, A. Riemann, G. Rigols, Aleks. Mikolas, Ferd. Nilp, R. Nurkse, Johannes Nutow, Edgar Ottaas, Friedrich Pahlberg, Rosa Palower, Joh. Paltjer, Gusti Pentula, S. Petton, Leop. Pifta, A. Bloompuu, Modest Preast, E. Prems, Marie Puskar, Johannes Pöder, Mart Püts, Johannes Raad, Leida Radik, Arthur Radlich, Paul Reimann, A. Reinfeldt, Alice Reintamm, E. Renter, Woldemar Riis, Koosimann, J. Rösslin, Karl Rotberg, A. Rumm, L. Rutoöld, E. Saar, Ed. Saar, Rudolf Saarmann, Joh. Salmann, Else Salum, Aleks. Savi, A. Sawiir, Artur Schmidt, William Schwan, Elsa Silber, „Sirene“, Woldemar Soonik, J. Soos, Joh. Soots, Benita Stachelstrauch, John Starlopf, A. Starrlopf, Marta Steinbach, A. Strandberg, Agnes Stunde, J. Suiqom, **J. Säinas**, Roman Söerd, Marta Talts, Jenny Tamberg, Marta Tamm, Erich Tartu, Agnes Tedre, A. Tern, Liddy Tern, K. Tetsmann, Alex. Thal, J. Thalbach, J. Tiehmann, Hans Tihtan, Alfred Tiido, Leo Tiit, Dolly Timm, Endel Toiger, D. Toim, Arnold Toming, Erika Tomingas, G. Tomingas, G. Tompson, Nikolai Tomusk, A. Torn, Adele Traulin, E. Trei, Woldemar Trompet, M. Truberg, K. Truumann, Aleksander Tulpe,

Ulice Täwana, Edmond Tõnisson, Leili Tõlasepp, Leo Uhlberg, A. Uster, A. Wahter-Leen, B. Wahtrik, Walcamp, Johannes Waldt, Hilda Wals, W. Warjama, Joh. K. Weber, Irma Weidt, D. Welswebel, Arnold Wiher, K. Wiikmann, J. Willemson, W. Wohlens, „Wäike Illis“, Mihel Dlist, Ad. Söpit, Mary Zimmermann, E. Bloompuu.

Tartust: A. Adams, Arn. Anderson, Ilmar Lomberg, Herm. Fischer, Eldor Frisch, Runo Grünberg, Hendrik Holts, A. Ipsberg, Ilmar Jakobson, W. Joala, S. Jääger, Elisabeth Jõepera, Johannes Jõul, S. Karo, J. Kohlap, W. Koitmetz, Aleks. Koppel, Evi Knoll, Elmar Kurg, Leo Käär, S. K., El. Labi, A. Lattik, W. Leents, Jda Lepit, W. Lind, R. Loog, Aug. Mats, L. M., J. Marram, K. Mooses, Ew. Märks, P. Mölder, K. Müller, Erna Naarits, Karl Oja, Friedrich Otsmann, A. Parts, Abel Pihu, L. Prants, Johan Bruuden, E. Rammo, Ewald Raudsepp, A. Remmer, A. Schwalbe, J. Schütz, Emmy Stamm, E. Steinberg, K. Steintpid, John S—der, Hugo Taaras, S. Talvik, Karl Torn, Ella Tulff, End. Ulf, John Urm, Klara Wilms, Albert Zirkel.

Narvaist: J. Einmann, Helene Kaks, Willem Kutsjer, Ibi Niinas, Arnold Urm, S. O. Woites.

Wiljandist: P. Cichemann, K. Juhkamjon, August Kitz, S. Koff, Fr. Lepik, A. Lühäär, Leonhard Matto, Paul Paal, J. Potter, Ella Rääk, Hans Soosaar, J. Soosaar, A. Spreuk, Elmar Weske, Aug. Sunap.

Wõrust: A. Hallas, W. Kornel, Otto Käs, Elmar Siim, Mainwo Tõldsepp.

„Romaani“

üksiknumbri hind on	M. 30.—
alates 3. numbrist aasta lõpuni maksab „Romaani“	M. 450.—
aastakäik 1922. maksab	M. 500.—

„Romaani“ wõib tellida ka teatud arwu numbrite peale, alufeks wõttes üksiknumbrite müügihinda.

„Romaani“ talitus,

Tallinn, Niguliste tän. 16.
Rõnnetraat 12-53.

Kuressaarest: H. Kallas, B. Steinberg, J. Tamkivi, Eduard Widrikson.

Walgast: H. Urat, Peeter Drifit, Linda Feldweber, A. S—m, E. Joorits, Klaudia Kiiin, Olga Kirz, J. Lõhmus, L. Maurer, lipnit Põlendit, A. Reimann, A. Refand, Jukka S., A. Salmann, S. Saral, J. Utt.

Paideist: Aleksander Kraas, Karl Kärdi, Ed. Kooz.

Katvereist: A. Amisson, Mlv. Bürger, **Gimar Kurs**, A. Lootus, A. Miller, L. Riffen, Adoifine Sepp, Felix Tamberg, Kasju Tamjärvi, E. Tiivas, August Torrim, W. Waher, B. Webermann, Arnold Wöbmann.

Pärnuist: A. Franz, J. Gustavson, Lui Hanno, Agnes Hendrikson, K. Jürgenfon, Arthur Jürvetson, S. Rosenfranius, J. Kõlvart, Aug. Kõnning, Johannes Lõmps, Egmund Martin, Alfred Mängel, J. Ruuton, Ewald Ormison, Herbert Bloom, A. Poofak, K. Punsjapp, M. Piis, Alice Riddi, Walter Rootz, Katharina Seiler, Senka, E. Sirt, Ottomar Tamman, E. Tarkpea, Alide Teetsow, Anna Tõõtsi, Johann Uditas.

Haapsalust: Alef. Liiv, **Berta Tarwis**, Joh. Rand.

Baltistist: Andreas Bachmann, R. G., Alfred Pipp, S. Reemann.

Peterist: Heino Freirit.

Karwa-Jõesuust: J. Kooze.

Mitmejugete maakohtad: A bja: Johann Groß; Albu: Joh. Steinberg; Aude: ru: Jaan Lelle, Roman Siimann; Siiu: Kärda: S. Einberg; Siia: ku: Meeri Palmberg; Järwa=Jaani: B. Weinberg; Jäneda: Karl Mikalovits; Kad: rina: Jakob Berger, Joh. Luumits, Alvine Pedrits; Kalla: ste: Hugo Mägi; Kamb: ja: Artur Arif; Kanapää: K. Abel, G. Bröder; Parksi=Kuia: A. Karro; Ki: lingi=Nõmme: Leopold Piienblatt, Juhan Palts, Jaan Parts, K. Puff, A. Päär: mann; Klovoga: S. Ladwas; Kohila: Oswald Kujsmann; Kunda: Erich Espen: berg; Laiuse: Joh. Helm, W. Jõuram, A. Kämml, L. Saage, Aug. Soom; Lihula: J. Anuut, W. Marjapu, Hilda Mitorits; Lõksa: A. Hendrikson; Lõvi: A. Mlik; Lõganuse: Alfred Kitajon; Joh. Tetlas;

Mereküla: W. Jaffon; Mägiste: Leo Nofiu; Mõisaküla: Oskar Paalits, „Vi: danski“, A. Pasmel; Mehatu: J. Berg: mann; Muustaku: „Si-Lungdo“, K. Kert: mann, Aleksander Alfred Mahup, Efriede Määrits, Richard Woosmi; Nõmme: J. Mäikow, J. Thomjon, Kaara Treuer; Nõmmküla: J. Kuusimann; Pahkla: Helene Sõerus; Pihkla: K. Laas; Puka: Oskar Aller, Karl Kriips; Pärripää: J. Seimann; Raajitu: Joh. K. Kingiepp; Rapla: Tõnis Kildeman; Risti: Jakob Heinbaum; Ristiküla: Marie Sutt; Rõngu: T. Kivistik; Saugaste: L. Simjon; Saue: M. Mühhlbaum; Sindi: Juhan Laur, Martin Murro; Sonda: Hedwig Willemjon; Suure=Jaani: A. Kambjalg; Tapa: Alide Kask, J. Kulus, J. Kütt; Toila: Palmberg; Tuhalaane: Jaan Padernik; Tõrwa: Andres Kirjamä: gi, E. S. Treufeldt; Tõri=Alliku: E. Laane, W. Wiirmann — stud. math.; Wald: hof: Alfred Tamm; Walguta: Aug. Ka: daja, Arnold Reichmann; Wana=Täna: jilma: Adolf Tõnisjon; Wajalemma: Joh. Simjon; Wiimji: S. Starckopf; Wäike=Maarja: Alef. Sein; Wänd: ra: Joh. Kalmus, Johannes Kanger, Aunh Soolo; Wõhma: Hilda Pratta, Walter Sihw; Siisu: Antou Polikarpus.

Loojimisel laugesid wõidud:

1. wõit: 1 aastakäik 1922 „Romaani“ — J. Säinas, Tallinnas, Juurdewoo tän. nr. 18, krt. 9.

2. wõit: Ed. Wilbe „Mäeküla pimma: mees“ — Gustaw Kiwimurd, Tallin: nas, Wäike=Meerika tän. nr. 23-w, krt. 6.

3. wõit: Fr. Tuglas'e „Teefond Hispaa: nia“ — Elmar Kurs, Katweres, Posti tän. nr. 27.

4. wõit: Artur Dinter'i „Patt mere was: tu“ — Berta Tarwis, Haapsalus, Posti tän. nr. 38.

Kõiki seletuse jaatjaid tänab jägawas aus: tuses

„Romaani“ talitus.
Tallinn, Niguliste tän. 16.

„Romaani“ jäsu tõneleb oma eest.
Lugege ja hinnake.

Soowitage „Romaani“ tuttawatele.

R. WOLF A. S., MAGDEBURG-BUCKAU TALLINNAS WIRUWÄRAWA PUIESTEE 19.

Lokomobiilid, seiswad, weetawad ja isesõitjad,
3 kuni 800 h. j. — Patent küllastud ja ülekuu-
mendud auruga, kõiksugu tööstus ja põllumajanduse
otstarbeks.

Rehepeksumasinad 3 kuni 20 h. j., nelja ja
wiiekordse tuulepuhastusega.

Isesõitjad-lokomotiivid.

Ölepressid. Kreiselpumbad.

Zellenfiltrid. Patent ülekuumendud-**aurusahad.**

WABRIKUD:

Magdeburg - Buckau, Magdeburg - Fermersleben,
Magdeburg-Salbke, Aschersleben, Dessau, Erfurt.

== PEAESITUS EESTIS: ==

A. S. W. SCHNEIDER & Ko.

Tallinn, Wiruwärawa puiest. 19. Kõnetr. 401 ja 18-42.

Isesõitjaid ja weetawaid

REHEPEKSU GARNITUURE

Saksamaa HEINRICH LANZ'I, Inglise MARSHALL'I ja Rootsi-
Soome THEKMÄENIUS'E wabrikutest. Saksamaa ja Inglise
heina- ja wiljaniitjaid ning hobuserehasid, atru, äkkeid, ALFA
ning GLOBE koorelahutajaid ja nende jagusid, wõimasinaid,
rauda, hekslimasinaid, masinaõli, masinarihmu, wäljamaa akna-
klaasi, weskikiwi walamise materjaali ning kõiksugu muid
põllumajanduslisi tarbeid soowitab ladust

TALLINNA EESTI MAJANDUSÜHISUS

TALLINNAS, WIRUWÄRAWA PUIESTEEL 21. KÕNETRAAT 85.

TELEGRAMMI ADDRESS: ESTOKOMMERTS, TALLINN.

Heinr. Lagus

Tallinnas, Niguliste tän. 16. Tel. 12-53

Ladus alati saadaval:

Masina-
Sfilindri-
Mootor-
Automobiil-
Petrooleum
Benzin
Nafta
Masinut

oli

Wärnits
Riivitõrv
Katusesapp
Seebikiwi
Sislerikim
Wantrimääre
Uknaklaas
Maelad jne. jne.

Rohkete järelepärimiste peale awaldame
oma kuulutuste hinnad
huwiomastele teadmiseks:

kuulutuskülg M. 6000

II ja III kaanekülg M. 8000

IV kaanekülg M. 10.000

$\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$ lhk. wastawalt odawam.

„Romaani“ talitus

Tallinn, Niguliste tänav 16. Kõnetr. 12-53

Kõige kõrgemas
headuses on ainult
shokolaad

Wabrik ja ladu:

Tallinnas,

Rüütli tänav 1/2